

108129

XXX.

1933. JANUÁR—ÁPRILIS

1—2. sz. (291.)

ERDÉLY

HONISMERTETŐ FOLYÓIRAT

AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET ÉS MUZEUMÁNAK
ÉRTESÍTŐJE

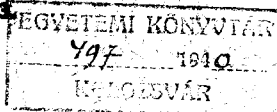
A KÖZGYŰLÉS MEGBIZÁSÁBÓL SZERKESZTI:
OROSZ ENDRE

BCU Cluj / Central University Library Cluj

KIADJA AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET

CLUJ-KOLOZSVÁR, 1933

Kettős szám ára 40 lel.

TARTALOM:

	Oldal
<i>Szerkesztő</i> : Előszó az Erdély XXX. évfolyamához — — —	1—2
<i>Fischer Aladár</i> : A Szamosbazár (1 műlappal) — — —	2—3
<i>Ifj. Mátyás Vilmos</i> : A Szamosbazár újabb feltárása (1 térkép-pel és 5 képpel) — — — — — — — — —	4—12
<i>Dr. Ferenczi Sándor</i> : Téli turista-vendégeink (1 ábrával) — —	13—15
<i>Czirják Károly</i> : Egy hét Petrozsényban — — — — —	16—20
<i>Br. B. Blomberg Carla</i> : Március (vers) — — — — —	20
<i>Dr. Éjszaki Ödön</i> : Az amatőrfényképezés kezdete Kolozsvárt —	21—23
<i>Merza Gyula</i> : Várostartörténeti múzeum terve és a kolozsvári turista-idegenforgalom — — — — — — — — —	23—25

VIDÉKI OSZTÁLYAINK :

A Marosszéki osztály közgyűlése. Előadások Désen, Tordán, Marosvásárhelyt, Szászrégenben és Nagybányán — —	26—34
--	-------

EGYESÜLETI ÉLET :

Egy turistaházi kép magyarázata, világjáró EKE-tag, EKE-hangverseny, kérelem az EKE tagozataihoz, kérelem a tagokhoz	34—36
--	-------

IRODALOM :

Egy kolozsvári könyv-unikum, a S. K. V. Évkönyve, Biharország, Székelység — — — — — — — — —	36—37
---	-------

VEGYES :

Romániai turista-kiállítás, kedvezményes vasúti jegyek, balneológiai előadás, Biharország szépségei, az aradi osztály 1932. évi kirándulásai — — — — — — — — —	37—40
--	-------

AZ »ERDÉLY«

az Erdélyi Kárpát-Egyesület kiadásában jelenik meg évenként 6 számban, két havonként másfél ivnyi terjedelemben. Az Erdélyt az Egyesület alapító és rendes tagjai tagdíj fejében kapják. Előfizetési ára nem tagoknak 120 lei. Egy-egy füzet ára 20 lei.

Előfizetők, lakáscimek, kéziratok és a folyóirat igénybe vételére vonatkozó tudakozódások az Erdélyi Kárpát-Egyesület titkári hivatalához (Cluj—Kolozsvár, Strada Matia—Mátyás király-utca 3. szám.) Kárpát-Muzeum intézendők. Egyelőre csak rövidebb dolgozatok közreadását eszközölhetjük.

Szamosbázár Cukorvár.

Fischer László felvétele Arad.

ERDÉLY

HONISMERTETŐ FOLYÓIRAT

Előszó az Erdély XXX. évfolyamához.

Folyóiratunknak a világháboru utáni 3. évfolyama nyert a szörnyen leromlott gazdasági viszonyok között is szerencsés befejezést. Nemcsak sok munka és sok gond az ára e három évfolyam szerény kötetének, de pénzben is nagy volt az az áldozat, melyet a honismeretetés hervadhatatlan koszorujában erdélyi hazánk igaz szeretetének felajánltunk. Most, midőn az új tavasz ébredésével mai számunkban a XXX.-ik évfolyam kiadását kezdjük meg, nem lesz felesleges rámutatni azokra a teendőkre, melyek ezen erdélyi turistalap hagyományos multjából kifolyólag egyesületünk tagjaira háramlanak. De ezt is megelőzőleg első szavunk hálával telt köszönetünk kell legyen mindazon tagjaink részére, kik a testet-lelket egyaránt emésztő mai nyomoruságos időkben is hűségesen kitartottak egyesületünk nemes céljainak támogatásában. Talán éppen ez a 3 évtizedes folyóirat volt a szikra, mely állandóan ébren tartotta az érdeklődést tagjainkban Erdély turistaságának kultiválásában és nem engedte a közönyösség halálos átkát ráborulni a lelkekre. Ha így van, ime már ez a varázsszikra is akkora értékünk, melyet bűn volna erdélyi kulturánk ellen kialudni hagynunk. Pedig a sorvasztó közöny nemcsak szépséghibája fajunknak, hanem régi magyar kedves sajátosság, melynek gyógyítása végett, különösen napjainkban, igen-igen helyénvaló a hangos tetterhívás.

Miként a multban, úgy ezután is mindenek előtt ápolja lapunk a társadalmi békét s az erdélyi összetartozandóság érzetét, mert a turistaság a világ művelt társadalmainak amugyis a legszebb közös találkozó helye. Legyen a komoly ismeretek tárháza, a tudományok megfigyelési adatainak gyűjtőhelye, hiszen ki van hivatottabb a földrajzi és néprajzi jelenségek, különféle természettudományi megfigyelések s történelmi és régészeti észleletek legértékesebb adataival úti jegyzőkönyveit megtölteni, mint a tanult, látni tudó és akaró turista. Gondoljunk arra is, hogy egy vonzó turista kiállítás vagy turista muzeum tárgyainak összeállítása hány ember szorgalmát igényli? Tartsuk szem előtt, hogy természeti szépségeink és történelmi emlékeink leírása, ismertetése, lefényképezése és diapozitív képekben való bemutatása milyen munkatömeget képez. Ezek és újabb kiránduló helyek feltárása szolgáltathatják az anyagot vidéki osztályaink turista kalauzainak kiadatásához. Azonban mindezek csak úgy valósíthatók meg, ha tagjaink létszáma továbbra is növekedő tendenciát fog mutatni. Hány város van még Erdélyben, melynek lakói egyáltalán nem

érik szükségét az összetartozandóság megnyilvánulásának. Ezért szükséges a még nem turista közönség kivezetése a szabad természetbe, hogy mindenfelé, városról-városra szálljon el e mottó:

*Világszép Erdélynek szülötte turista légy!
Ne feledd el, hogy ez a sok kincs mind a tiéd.
Templomi szentélye s vadvirágos hegyi tája
A turistákat mind-mind békességgel várja.*

Szerkesztő.

A Szamosbazár.

Irta: Fischer Aladár róm. kath. főgimn. igazgató (Arad).

A Biharhegység változatos geológiai fölépítettsége kifejezésre jut változatos alakulatain: nem más ez a hegység, mint a természet hatalmas múzeuma, ahová összetömrített egy-egy jellegzetes példányt mindabból a csodából, amit időtlen idők óta alkotni tudott ezen a földtekén. Még termekre is be lehet osztani (a magyar turisták szentje, Czárán Gyula, körutakra osztotta be) s minden terembe más a látnivaló, más a hangulat, más a — teremőr.

A rendszeres biharzók, akik évről-évre felkeresik ezeket a helyeket, magukban — úgy egy kicsit — igazat adnak a régi görögöknek, akik úgy tudták, hogy minden pataknak, erdőnek, rétnek meg van a maga teremőre, meg van a maga nimfája s néha, amikor a látott gyönyörűségektől nagyon megtelik a szív s úgy érezzük, hogy fű, fa, virág, kő és víz mind a testvérünk s mind jobb nálunk és kitárakozik a lelkünk s nagy vágy kél benne, hogy hozzátisztuljunk a vízhez, hozzáépüljünk a virághoz, hozzánemesedjünk a köhöz és e nagy megjavulásban magunkhoz szeretnők ölelni az egész mindenséget, az ilyen megejtő pillanatokban zsongó füllünk fojtott kaca-gást hall, káprázó szemünk előtt végigvillódzik valami s hirtelen fellobban bennünk a sejtés; nem a nimfák játéka ez? És egy zavaros kétely suhan át a lelkünkön: hátha mese csak az, hogy a nagy Pán halott?! Ezek azok a percek, melyekben megértjük a természet egyszerű fiait s mi is elhisszük, hogy az erdőkben manók lopakodnak utánunk s hogy a hegyek szellemei bosszusan dörmögnek a szakállukba, amikor magányukat megzavarjuk.

Mindig úgy képzeltem, hogy a Szamosbazárnak külön szelleme van: egy mogorva, fürgeteges vén, aki a természet sok gyönyörűsége kincsét harácsolta össze magának s aztán odatelepedett velük az Isten háta mögé, a Bihar legelhagyatottabb helyére. A feje olyan, akár egy sárkányé, az arca rücskös és félelmetes, mint a Meduzáé lehetett, a toroka sötéten tátongó, valóságos Moloch-torka. Valahányszor kisdéd csapatommal feltüntem a láthatáron, felhős lett a homloka, dúlt-fúlt mérgében s ködbe burkolta a kincseit. De lassan megszokott minket, látta, hogy nem rabolni jövünk hozzá, csak megbámulni a kincsházát s most már messziről integet. amikor ismerős alakunk kibukkan a Varasó oldalán, arcára valami, szépitő derű ül, türelmetle-

nül gyorsítottja a lépteinket s örvend a társaságunknak. Az idén már panaszkodott is, hogy rajtunk kívül senki sem szokta őt felkeresni. Készerűen mutatott egy nagy halom száraz galyra a *Fortuna ligetben*: „Látjátok, ezt a sok lát ti hagytátok itt tavaly júliusban, azóta sem járt itt senki. 12 hónapon át egy szikra tüzet sem láttam. — csak a *Belvedere* és a *Bábel* szikláiba csap néha egy-egy tüzés nyil a magasból, — ugye ma éjjel raktak tüzet s ugye elénekelitek nekem megint azt a szép nótát...

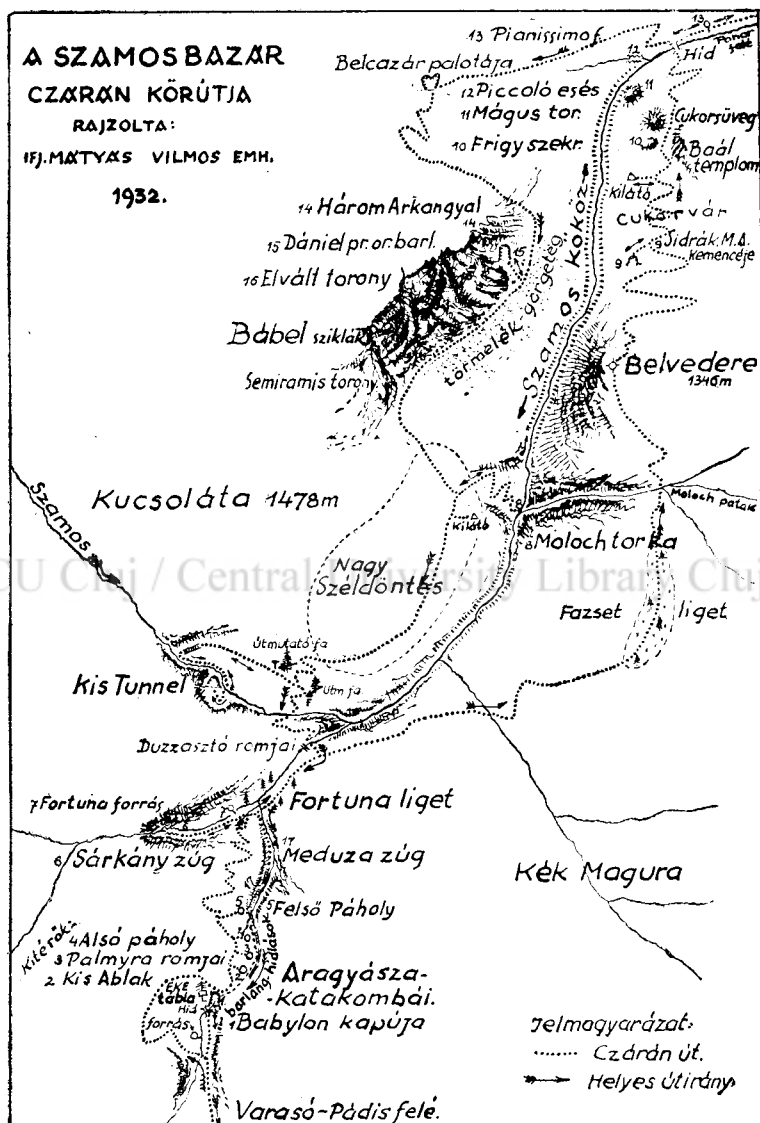
Aztán sietteti a hátizsákok lekanyarítását s már is húz minket az ő csudás világába. Az *Aragyásza barlangban* mosolyogva kérdi: „Most már nem félték itt attól, — mint régen, — hogy az egyik zúgóból egyszerre csak rátöktör valami ittfeledkezett őskori nagy hulló?” A *Moloch torkánál* mi ostromoljuk: hogy kell ide bejutni? De ő nevetve tagad meg minden felvilágosítást: „Látom én, hogy minden évben próbálkoztok velem, de én nem árulom el a módját. Hogyisne! Hogy aztán ritkábban vegyétek erre az utatokat! Csak maradjon valami, ami izgat és csábít titeket! A *Belvederén* előbb engedi, hogy némán, elfogódva gyönyörködjünk a kilátásban s lenn, a szakadék mélyén osonó Szamosban és csak aztán szólal meg halkán: „Ezt a helyet én is szeretem, ezer esztendő óta mindennap kiülök ide néhány órára s hallgatom, mit susognak egymásnak a fenyők s aztán tapsolok, vagy ökölbe szorítom a kezem.” Lenn a *Cukorvár* a legkülönbözőbb hatásokat váltja ki. Egyikünknek földbegyökerezik a lába a báj és vadság e különös harmóniájának a láttára, a másik izgatottan futkos és küszik föl és alá, hogy újabb, előnyös kilátópontokat fedezzen föl. Vergílius jut eszembe, aki a Lavinia elpiruló arcára mondja, hogy olyan volt az, mint amikor biborcsíga vére csöppen fehér elefántcsontra. Hát ezt a színösszetételt mihez lehetne hasonlítani: a fenyők haragos zöldjét s a sziklák szikrázó fehérét? Vagy ennél a látványnál Vergíliusnak sem jutott volna eszébe semmi, csak állt volna lenyűgözve, megbabonázva?

A vendéglátó szellem már-már gyanut fog: nem azon törjük-e a fejünket, hogy is lehetne legalább a *Cukorsüveget* magunkkal vinnünk, de megnyugszik, amikor a törpeségünkön siklik végig a tekintete. Most már gyorsabban tekintjük át kincsházája többi részét s visszatérünk a *Fortuna ligetbe*.

Hamarosan pattog a tűz, csapkodnak a lángnyelvek. Sötétedik. Körülüljük a tüzhelyet: oly jól esik belebámulni. Gondolatban az ősi pusztákon képzelhetjük magunkat: visszaröppenünk ősapáink idejébe. Aztán megindul a nóta. Az egyiknél vigad a szívünk, a másiknál sír. Furcsa jószág. Így örököltük. De aztán fogy a nóta, nő az álmoság. Azt sem tudjuk, ki volt, aki utoljára énekelt.

De nagyon hasonlított a hangja valami dörmögő dudorászáshoz. Talán vendéglátó gazdánk tudja, hogy ki volt.

Turista jelvények. Az E. K. E.-nek gyopárdiszes csinos jelvényei, hasonló kerékpár zászlócskák és arcképes turista igazolványok a tagok részére hivatalos időben az irodában kaphatók. Kirándulások alkalmával az egyesületi jelvények viselését kérjük,

A Szamosbazar vázlatos térképe.

Ifj. Mátyás Vilmos felvétele.

A Szamosbazar ujabb feltárása.

Irta: Ifj. Mátyás Vilmos, az aradi Czárán Gyula-osztály főtthkára.

Aradi osztályunk hű kellett maradjon célkitüzéseiehez. Vártak, nagyon vártak minket a Szamos habjai a nyáron. Mi azonban nem is úgy jöttünk nagy dölyfösen keresztülhágva sziklán, vizen, mint azok, kik végig nézik e csodás vidéket. Mert a turistalélek a természet előtt való megalázottságában mégis tudat alatt büszkévé és hatalmassá lesz. Valamikor a Szózat hangjai is végighullámzottak ez ösfenyők felett a tündéri és magasztosan szép által meghihletett ajkáról.

Mi görnyedten cipeltük festék terhünket, a fűrészt és a fejszét. De azért leigázni jöttünk mi is, letörtük az ős-vadon minden kulturát elnyelő vadságát. Hidat emeltünk — igaz, hogy talán csak egy évre — a vad vizek fölé. Utakat biztosítottunk pontos jelekkel és a mű jövő nyáron készül majd el, ha a vad Aragyásza és Meduza-zúg, új hidlásoknak ad majd helyet.

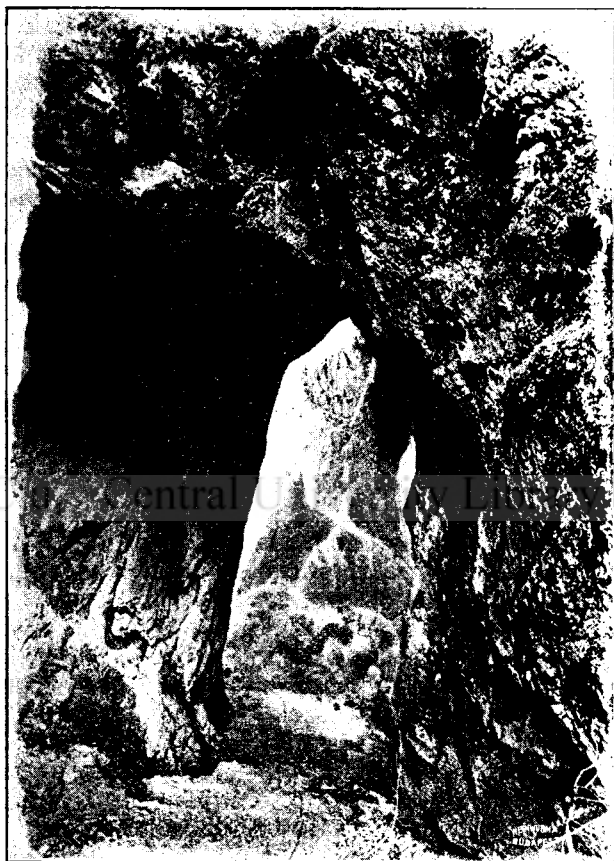
A magyar sors Szamosban is kísért. Harminc év előtt mi szépen meg volt építve minden és ma újra kezdhethük megint az alapokat rakni. A nagy kábulásból bágyadtan ébredve, de friss tetterővel dolgozni akarunk megint. Ime az EKE zászlója Bihar havasain glóriában ragyog megint, mert nincs több ilyen Czáránkörút feltárva, mint a Szamosbazar.

Pontosan Czárán léptein — ez volt a cél. Nem kell nekünk azért a kényelem, mint régen. Mi látni akarunk mindent és meg is akarunk fáradni mindenért. Amit csináltunk az *turistáknak* készült csupán. Így hát, ha az út nem is kényelmes sok helyen, de biztosan vezet mindenhová és semmi el nem maradt e körútból. Mert bár tisztelet és becsület a Touring Club sectia Muntii Apuseni munkájáért, de hol maradt a Galbinából az eszencia: a vizesések Izbuktól—Eminenciásig, sorban a pompás Pokoltornác útjával együtt? És hol maradt Csodavárban a fenséges áttekintő körút Tóbiás kilátón, Belvederen és a szirtek fokán át? Bizony feledésben maradtak e két volt EKE körútból a legszebb részek. Szamost bűn lett volna így feltárni. Nálunk bár csak ott lesz létra, hol „am allen vieren” nem segít, de Czárán nyomon járunk végig. Ime az út és a látnivalók:

A Varasó-medence legmélyebb pontján, Pádis és az Égett kő (Piatra Arsa) között, a „Kökredenc” viznyelő közelében kezdődik a jelzés. Tekintetbe kellett vegyük ugyanis, hogy ma sokkal többen keresik fel Pádis felől a Szamost, mint a Nagyhavasról. Biharfüred felől leereszkedve, De azért jövő évre az Égett-kő felőli eredeti Czárán lejárót is színjelezzük a „jó étvágyat” falatozó helytől a Kis Tunnelig. Az idén jelzett út Kökredencről kissé délre az út mellett egy nagy sziklatömbre festett nyíl „Szamos-EKE” feliratnál kezdődik. A nyíl pedig a lejáró felé mutat, mely egy kis üde zöld nyereg a Kék Magura és a Varasó hágója között. Pádis felől ez irányban van a Nagy Havas *Kumancsel* nevű kettős szikladudora, hol a főgerincet elhagyva, Oncsásza felé visz az út. Ugyancsak ez irányban esik a *Kucsoláta* oldalán egy élénk zöld gyepes legelőfolt. A fő azonban, hogy mindig a medence jobb, illetőleg keleti oldalában megfelelő magasságban tart-

son az ember, mert alább kellemetlen kákás, nedves a havasi legelő. El is érünk rögtön egy hajláshoz a párbiztató jel nyomán, hol egy gyenge rosszvizü kákás forrás buzog elő, hogy néhány lépés után mindjárt el is tűnjön egy tükörben. E forrás felett van a nyereg, hová 10 perc volt az út a Kőkredencről.

Itt aztán bemegyünk az öreg lucfenyvesbe és gyengén lejtve, határozatlan úton, jól utána nézve a kis jeleknek, mindig jobban össze-

Csodavár, bejárat

fornak az ösvények. Ujabb tíz perc után egy patakon megyünk át, mely az Aragyászába folyik, baloldalt a mélyben. Ennek a túlsó felmenve, megint erősen lejtve, balról már hallatszik a főpatak zúgása. Egy perc múlva újból egy patakon és mindjárt még egyen és egy medren átmenve mindig jobban balra tartanak a jelek. Aztán elérjük a nagy patakot, mely itt eltűnik egy kis előjátékra. Az út itt már jó ösvény a patak jobb partján egészen a sziklafalig, hol jobboldalt Págyis felirat és nyíl segíti a hazafelé tartókat. Itt lemegyünk balra a mederbe és a patak kitorése felett a túlpartra menve, szemben látjuk

a *Babylon kapuját*, melyen át a körút végén ki fogunk jönni a víz mentén.

A Kőkredencről idáig 20 percig tartott az út. Most kezdődik az igazi Czárán körút és a színjelek is nagyobbak, sűrűbbek lesznek. A jelzett út tovább vezet fölfelé a sziklafal aljában. Jobbra egy hosszú, száraz fenyőn magasan felszegezve az EKE régi Babylon kapujára utaló táblája. Aztán balra föl kanyarodunk, egy szeldöntésen

Babilon kapuja

kecmergünk át jobbra kanyarodva és jól kijárt útra találunk. Ezen út a barlang fölé érve a *Bölcsőmedencéjébe* ereszkedik, majd a sziklával diszitett, áfonyával fűszerezett fenyvesvadászba jutunk. Itt kezdődnek jobbfelé a kitérők. Az első közülük 16 lépéssel a *Kis Ablak*-hoz tér ki. A második *Palmyra romjait* tárja a néző elé. A harmadik egy gádorhoz vezet, ezen le lehet menni az *Alsó Páholyba*, mely a barlang

belsejének félmagasságából a *Nagy Ablak* alatt letekintést enged annak fenekére és túloldali karzatára. Innen ismét fölmenve, tovább lefelé a sziklataraj dús áfonyabokrai között. Egy jobboldali sziklafal tövében víz le az utolsó kitérő a *Felső Páholy*-hoz. Itt volt hajdan a Meduza zúg fölé kirugó kilátó (romjai ma is láthatók).

Ma páholy nélkül kell letekintsünk a zúgban rohanó patakra és a szemben lévő *Belveder* fehér szikla csúcsára. Innen vissza felmenve,

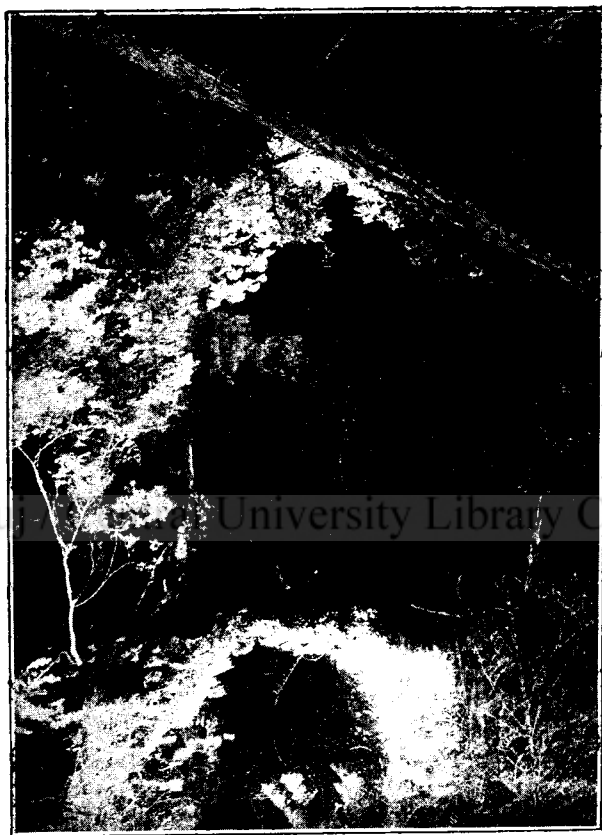
Szamosbázár: Elvált torony

tovább folytatjuk a kígyozót és leérünk a Meduza és Sárkányzúg közötti sziklasarokhoz. Előttünk a *Fortuna-liget*, a patakon túl a vörös körnél a *Fortuna-forrás*, balra pedig a *Sárkány-zúg*, melyben esős időben zuhatag omlik alá, máskor pedig a patak vize magasabban eltűnve, a *Fortuna-Forrásban* jön újra felszínre. Innen visszatérve a

Fortuna ligeti állandó tábornút-maradványhoz tovább megyünk lefelé a vízfolyás mentén a Meduzazúgot jobbra elhagyva és patakján átmenve lefelé a Szamos mentén. Elérjük a baloldali duzzasztó romjait, hol egy kővön felirat mutatja a renitens Czáránútírányt kerülőknek a Kis Tunnelhez vezető utat. Nem arra, hanem tovább jobbfelé a színjelek nyomán elhagyva a Szamos völgyét és egy csermelyen átmenve, föl a hegyoldalba. A kígyózó erős emelkedő után a *Facset ligetbe* jut, hol balra egy szikla ormáról szép kilátás van a szemben lévő *Semiramis tornyára*, a *Bábelre* és *Elvált Toronyra*. A ligeten végig a színjelek nyomán. Itt lesz a kitérő a *Moloch torka* kilátóhoz, mely sajnos az idén még nem készülhetett el. Majd a Moloch patakjába ereszkedünk le és tuloldalt erősen fölfelé tartva az őserdő széldöntését balra kerüljük ki. Aztán simán sétálunk tovább az erdei úton, mely később balra mohos sziklák közé kanyarodva kijut azon kilátó pontra, honnan az egész körút áttekinthető: a *Szamos-Belveder*. Alant a *Szamos kőhöz*, túl rajta a *Bábel* alatt kígyózó út, balra a *Varasó* orma, a *Moloch torkának sziklafalai*. Jobbra a *Cukorsüveg*. Felettük a *Nagyhavas főgerince* a *Briczej* ormával és ettől jobbra a *Tolvajvár* sziklaomladékával. Fejedelmi kilátás! Innen most visszafordulva tovább balra lefelé a *Nagy-Szerpentinához*, mely folytonos szép kilátással a *Czukur-várra* a szohodolban sűrű kanyargásokkal kígyózik le a baloldali sziklafal sarkához: itt a barlangjelnél elágazás, balra fel a gyepes meredek oldalon 55 lépéssel odáig, honnan látszik a *Sidrák-Mízsák-Abdulgó kemencéje* (Felmenni a görgeteg lejtőn a barlanghoz nem szükséges). Vissza a kitérőhöz s balra tovább lefelé a köves kígyózón a bokrosban egy testes sziklatömeg aljához: a *Frigyszekrénye* és ennek lábánál fel a volt pad helyéhez, honnan a háromszögíel utal a *Cukorsüveg* pompás képére. A kitérőről pár lépéssel vissza az útba és tovább menve lefelé jobbra fenn magaslik ki a három ormu *Baal temploma*, balra túl a Szamoson a *Három Arkangyal*. Tovább a *Cukorsüveget* jobbra megkerülve, lefelé tartva az erdő nyílásain át látszik a Szamosmedréből kiemelkedő *Mágustorony* fenyő süvegévei.

Pár lépéssel odább balra túl a Szamoson a *Piccolózuhatag* néz át ide szerényen. Lekígyózva az új hidhoz, mely pontosan a régi mellett épült (ennek gerendája ma is ott áll) át a patakon. Jobbra rövid kitérő vezet egy csendes kis sziklamedencéből ömlő forráshoz, melyet ugyan Czárán nem említ, de vizének hidegsége, jóize révén és mivel a körútnak közepén fekszik, rendkívül alkalmas falatozó hely. „*Pianissimo forrásnak*” kereszteltem el, mert még a Fortunában levő Piano forrásnál is halkabb, szerényebb. A kitérőtől vissza és a *Ponor* irányt jelző régi Czáránfelirat mellett (bekereteztük fehérbe a jó öreg kézírását) fel jobbra a sziklák között felfelé csavargó úton, mely fentebb a gyepes vápában kígyózik tovább felfelé egy barlang kapujához, melynek bolthajtása a közepen szívszerűleg be van fűzve. Ez a *Belczazár palotája*. A barlang belső portálóján balra kanyarodva erős fénynél a falak érdekesen színezett sávokat és bordázatokat mutatnak ott, hol a barlang menete jobbra kanyarodik. Innen kijöve, tovább jobbfelé erősen fölfelé szerpentinezve, majd határozatlan csapásokon a színjelek nyomán a *Bábel* sziklafalainak tövéhez érünk.

Rengeteg kidólt fán, hatalmas kőtömbön, igazi vad őserdőrészen keresztül visz itt az út egészen egy újabb barlang jelig, hol a sziklafal aljában vezet fel jobbra a kitérő *Dániel próféta oroszlánbarlangjához*. Ez inkább szabályszerűségével, mint nagyságával tűnik ki — kis üreg, de pompás menedékhely esős időben. A kitérőről visszatérve még egy hatalmas sziklatömbkőszon vezetnek át a jelek, ke-

Szamosbazár: A Katakombák ablakai

veset emelkedve, majd inkább simán és jártabb úton egészen a Babel tövében. Odább az *Elvált torony*, melynek alakja visszafelé tekintve imponánsan magaslik a néző fölé.

Le egy hajlásba, aztán tovább a Babel sziklafalainak lábától aláhuzódó görgetegek útján végig be az erdőbe lefelé.

Az erdőből az út hatalmas régi széldöntésbe jut, csak keresztül ezen a színjelek nyomán, melyek a szemben lévő Moloch torka sziklafalának tartanak. A háromszög jelnél a sziklafokról mély belátás nyílik a *Moloch torkába*. Visszatérve pár lépéssel, a kitérőről jobbra lemenni a sziklafal aljára a *Szamosközőbe* vezető szerpentinhez. Szem-

Szamusbázár : Az Aragyasza belseje

ben rohan elő a zúgból a Moloch patakja. Itt vezettek be hajdan Czárán hidlásai. Vissza fel a kitérőhöz és tovább a széldöntés alsó szélén végig egészen addig, hol az lefelé kezd karikázni a fenyvesben. Itt egy fenyőn J betű és nyíl mutatja az utat Fortuna ligetbe, egy másikon pedig T betű a kitérőt jobbra a kis Tunnelhez. Egy sziklafal aljában nehezen leereszkedve (itt lépcső volt) a mederbe jutunk és ezen a glecsermalmokra emlékeztető kis kerek medencéken és rengeteg összehordott tönkön átkuszva végre megpillantjuk a *Kis Tunnel* szádáját. Ha a patakban nincs víz, akkor lefelé a mederben tovább egy perc múlva fel jobbra a hegyoldalba a színjelek után. Esős időben az előbbi úton a tönköket ügyesen kihasználva, vissza az elágazáshoz és most már le a meredek szerpentinre át a Szamoson és a tuloldali hegyfok élén keresztül áfonyásokon át (szép visszatekintés a Kis Tunnelre!) le a duzzasztóhoz. Ez alatt átmenve a patakon, tovább jobbra a Fortunaliigetbe és itt most a sziklás szerpentin mellett — hol reggel lejöttünk — be balra a nyíl nyomán a mederbe vízfolyással szemben, majd jobbra bekanyarodva a patakkal a sziklafolyosóba. *Meduzazúg*, Ebben tovább a jövő évben kijavítandó répi foghijas hidlábokon és a nagy portálén be az *Aragyásza katakombáit* nagy barlangjába, mindenütt a hidláson, odább a nagy ablak alatt elhaladva, sötétebb lesz a barlang, meg kell gyújtani a lámpát, hogy a hidláson biztosabban lehessen járni. A nagy kerek csarnok a *Dom*, hová a hidlások vezetnek, ismét természetes fényvel van felső ablakok által megvilágítva (ezekhez vezettek reggel a kitérők). Itt a falépcső aljából menjen valaki át a patakon a tulpárti sziklaterrasz hátsó részében tátongó üregeknek, a *katakombáknak* kellő megvilágítására. Tovább fel a falépcsőn és a terraszról a sziklába vágott lépcsőkön vigyázva és óvatosan le a kavicsos barlangjába és odább a falépcsőn jobbra fel a barlang emeletére és ezen végig az előcsarnokba (balra túl a patakon egy óriásra váró szikla balzac).

Ki a nagy nyíláson, kint a patakon át az általunk készített hidon. A patak mindjárt odább ömlik ki egy üregből, mely felett reggel átmentünk. Itt záródik a körút, mely eddig kb. 15.000 lépést tesz ki Czárán szerint — vagyis egy könnyű egynapos út. Tovább a színjelek nyomán 20 perc alatt ki a Varasó medencéjébe és onnan haza.

Az eredeti Czárán lejárót — mint említém — jövő évben színjelezzük le Égettkő felől, mikor is még a színjeleket pár helyen sürítjük és a hidlásokat amennyire az erre irányzott összeg megengedi, kijavítjuk. Addig is kérjük a Szamosbázárban járókat, hogy szíves észrevételeiket úgy a színjelekre, mint az utakra ne mulasszák el értésítésünkre adni, mert csak így lesz lehetséges jövő évben az „Új Szamosbázárkalauz” kiadása. Addig is szolgáljon tájékoztatóul ezen leírás és a mellékelt térképvázlat. Jövő év januárjától pedig pontos Szamosbázár térképet fogunk forgalomba hozni olcsó áron, melyről annak idején értesítjük Bihart járó turista-társainkat. Addig is „Jó utat” a Szamosban!

Téli turista vendégeink

Irta: Dr. Ferenczi Sándor főgimn, tanár

Részint a középiskola hiányossága folytán, részint az emberek szobaszeretete miatt kevesen tudják, hogy az eltávozó hangos éneklő madaraink helyébe téli időben olyan hangtalan vendégek érkeznek, melyek az északi tájak gondterhes megélhetési viszonyait bizonyító csendes viselkedésükkel alig árulják el ittlétüket. Pedig téli időben erdön-mezőn tartózkodó madaraink jelentős része hideg égövi. Mér-sékelt égövünk alatt csak a madarak bizonyos része vándorol az egyenlítő felé, míg a sarki tájakon a madarak nagyrésze, sőt az emlős állatok közül is néhány (rénszarvas, leming, sarki nyul) vándorol lehetőleg arra a tájra, ahol tápláléka biztosítva van. Valamennyi sarki madárra, vagy szárazon élő emlősre igen jellegzetes dolog az, hogy sexualis dimorphismusnak (nemi kétalakúság) nyomát sem találjuk még akkor sem, ha a Hófajdot (*Lagopus mutus* M.) vagy a Taránd szarvast (*Rangifer tarandus* S.) vesszük példának, holott ezen két állatnak a fajrokonai (Siketfajd, Gimszarvas) a nemi kétalakúságnak való-ságos iskolapéldáit szolgáltatják. Ugyanakkor ezen állatoknál az ének vagy a dal száműzött valami, a szerelmes „valamelyik“ dus szőrözettel vagy tollazattal hódítja meg szíve választottját. Most a Sarki tájakról téli időben hozzánk érkező, erdőt-mezőt benépesítő vándormadarakról akarok röviden beszámoló-t tartani, melyek töre-dékes formában napilapokban itt-ott napvilágot látnak.

A hozzánk érkező madarakat többféleképpen lehetne csoportosítani, de vendégről lévén szó, vegyük gyakoriságuk és érdekességük szerint.

1. *Nagy örgébics* (*Lanius excubitor* L.) Rigónagyságu rabló madár. Czinkeféléinknek való-ságos réme. Érkezik november közepén távozik március végén.

2. *Fenyőrigó* (*Turdus pilaris* L.) Európa és Ázsia északi részén fészkel. Hozzánk kisebb-nagyobb seregekben októberben érkeznek, április közepéig itt maradnak.

3. *Fenyőpinty* (*Fringilla montifringilla* L. Ugy a fenyőpintynek valamint a fenyőrigónak „fenyő“ jelzője semmi összefüggést nem jelent a „mi“ fenyves erdeinkkel, amennyiben ez is északon a fatenyészet határán fészkel. Novembertől kezdve nagy csapatokban lepik el kertjeinket, szőlőinket; sokszor verebek és sármányok társaságában találjuk meg őket.

4. *Szürke zszese* (*Cannabina hornemanni* 4.) Verébnagyságu szürkésfehér sarki madár.

5. *Nyári zszese* (*Cannabina linaria* L.) Verébnél kisebb, hegyesebb csőrű, carminpiros mellű és fejbúbu téli madár.

6. *Téli kenderike* (*Cannabina flavirostris* L.) Verébnagyságu fahéjszinű, zszesékkal könnyen összetéveszthető, nem minden évben meg-jelenő vendég.

7. *Nagy pirók* (*Pinicola enuchleator* L.) Majdnem fekete rigó nagyságu. Az öreg him feje, nyaka, háta karminvörös, tojó szürkésebb színezetű. Ritka vendég.

Csonttollu madár

minket meglátogat, 1931—32 és 1932—33 telén gyakran előfordult Erdélyszerte.

12. *Sarki buvár* (*Colymbus arcticus* L.) Majdnem ludnagyságu. Folyóvizeinkben évente előfordul. Hasa, melle fehér; háta egérszürke.

13. *Jeges buvár* (*Colymbus glacialis* L.) Nagysága a sarki buvárhoz hasonlít. Nyakán, tarkóján fehér-fekete hosszávok vannak. Kozsvár környékén többször előfordult.

14. *Nagy bukó* (*Mergus merganser* L.) Házi récenagyságu, Szamosparton többször előfordult szép madár. Halakkal táplálkozik.

15. *Kis bukó* (*Mergus abellus* L.) Előzőnél kisebb. Oroszország és Szibéria sarkkörüi tájain él. A Maroson és Aranyoson többször lótték.

16. *Hegyi réce* (*Fuligula marila* L.) Házi récéznél kisebb. Izland- és Grönlandnak legközönségesebb madara. Novemberben mezőségi tavainkon, januárban a be nem fagyott folyóvizrészeteken található.

17. *Kontyos réce* (*Fuligula fuligula* L.) Nálunk csak ősszel és tavasszal fordul elő, amint északi hazájából délre s majd onnan vissza vándorol.

18. *Kerce réce* (*Fuligula clangula* L.) Be nem fagyott folyóinkon csoportosan található. Főszíne fehér és fekete. A nép jeges récének hívja.

19. *Jeges réce* (*Fuligula hyemalis* L.) Összetévesztik hasonló életmódja miatt az előzővel, pedig csőre rövid, ezért „pisze kinézése van. Igen tarka, feltűnő madár.

20. *Fütyülő réce* (*Anas penelope* L.) Hazája Izlandtól Szibéria

8. *Rózsás pirók* (*Pinicola rosea* P.) Csőre nem olyan kampós, mint előzőfajtestvéreinek; kisebb, Észak-Ázsiában fészkel.

9. *Hősármány* (*Calcarius nivalis* L.) Verébnél nagyobb, környezethez rendkívül alkalmazkodni tudó madár. Főszíne fehér.

10. *Havasi fülespacsirta* (*Otocorys alpestris* L.) Tundrákat lakja. Pacsirtanagyságu fején tollszarvacskákkal ellátott madár. A hátszegi völgyben többször előfordult.

11. *Csonttollu madár* (*Ampelis garrula* L.) Elnevezése helytelen, mert, tollzatán csont nem található, hanem másodrendű evezőinek hegyén vörös pecsétviaszhoz hasonló kompakt tollnyulványok vannak. honnan eredetileg helytelen elnevezésüket nyerték. Tollazata selymesen puha, igen szép diszítésekkel, ezért egyike a legszebb sarkkörüi madaraknak, mely

keleti részéig terjed. Nálunk csapatokban fordul elő. Repülés közben hallatja füttyszerű hangját.

21. *Apró réce* (*Anas crecca* L.) Galambnagyságú récefaj. Kolozsvár és Apahida között többször előfordult. Az elejtett példányok közül 2 drb. kitömött állapotban megtalálható.

22. *Órvös lúd* (*Branta bernicla* L.) Csapatokban jelenik meg. Téli időben a laikus embereket zavarba hozza. Lásd a „Székelység” című lap 1933 évi januári számát.

23. *Lilik* (*Anser albifrons* Sc.) Fehérhomloku vadliba. Csakran kerül terítékre. Csak Kolozsvárt iőbb mint 7 kitömött példány található.

24. *Vetési lúd* (*Anser fabalis* L. A nép találónan jegyzi meg: Jön a fecske — megy a vadlud; megy a fecske jön a vadlud. Nagy se-regekben érkezik. Az őszi vetéseket sokszor ellepik.

25. *Pettyes lile* (*Charadrius pluvialis* L.) Inkább ősszel és tavasz-szal fordul elő.

26. *Víztaposó* (*Phalacrocorax lobatus* L.) Fűrjnagyságú, bogarakkal. gilisztákkal táplálkozó, nálunk többször előfordult sarki madár.

27. *Fenyérfutó* (*Calidris arenaria* L.) Pacsirtanagyságú fehéres-szürkés nálunk átvonuló, vagy esetleg kitelelő nem ritka madár.

28. *Sárjárom* (*Limicola platyrhynca* T.) Erdélyben 1923 okt. 30-án esett el egy példány Apahida közelében. Alig pacsirta nagyságú.

29. *Izlandi partfutó* (*Tringa canutus* L.) Nálunk vonuláskor fordul elő.

30. *Tengeri partfutó* (*Tringa maritima* Br.) Rigónagyságú, ritkán előforduló vendég.

31. *Sarlós partfutó* (*Tringa subarctica* G.) Csőre ivesen hajló. Gyakori.

32. *Havasi partfutó* (*Tringa alpina* L.) Csapatokban jelenik meg.

33. *Apró partfutó* (*Tringa minuta* Leisl.) Verébnagyságú. Ősszel szokott mutatkozni.

34. *Kis goda* (*Limosa lapponica* L.) Galambnagyságú, rozsdás-szinű madár.

35. *Gatyás ölyv*. (*Archibuteo lagopus* Br) Hollónagyságú. November elején érkezik, március közepén távozik. Főképpen kisebb emlős állatokkal és madarakkal táplálkozik.

36. *Kis sólyom* (*Falco merillus* G.) Vércsenagyságú, igen veszedelmes ragadozó.

37. *Urali bagoly* (*Syrnium uralense* P.) Európa északi részéről, főképp az Uraltól érkezik hozzánk.

Harminchét madár felsorolásával talán megemlítettem mindazon madarakat, melyeknek a mi sokszor kemény telünk havaskörnyezete megélhetést és menedéket nyújt a sarkvidékek még mostohább vidékein uralkodó körülményeivel szemben. A mi gólyáink és fecskéinkhez hasonlóan tavasz érkezéssel ők is visszavágynak északi hazájukba, ahol családalapítás, meleg, meghitt otthon várja őket.

Egy hét Petrozsényben.

Irta : Czirják Károly

Alig lehet hazánkban Brassó után szebb fekvésű várost találni, mint Petrozsényt. Ugy körül van véve ez a kis bányaváros a hazai turistavilág számára eléggé felmentárt hegyektől, hogy több heti mászkálás sem volna elegendő egy részletes turistakalauz megírásához. Kilenc napos julius-eleji ottartózkodásom alatt sikerült a legnagyobb szabásu havasokat és a közvetlen környék legszebb helyeit megismerni.

Ahogy elhagyja a vonat Puj állomást, kilenc alagúton átmenve, igyekszik a mozdony a lejtős pályán felkapaszkodni. Szebbnél-szebb erdős meredek dombok között megy a sinpár, míg Krivádiánál előtűnik a hunyadi havasok királya, a Retyezát, a kettős Pelagacsúcsal, jó adag hótömeggel az oldalain. Majd összeszűkül a völgy és harsogó patak kiabálja tul a mozdony prüszkölését, figyelmeztetve, hogy nézzünk ki, mert a híres *Boli barlang* környékén járunk. Még egy ugrás és a helyszínre, Petrozsénybe érünk.

Másnap, jul. 2. délelőttjét eltöltve ebben az éles levegőjű városban, egy magasabb pontról körülnézve a következő látnivalókat jegyzem fel: pontosan délre folyik a magyar Zsil, mely távolabb egyesül a román Zsillel és a szurduki szoroson megy ki a regáti síkság felé. Tőle nyugatra emelkedik a Strázsahegy, északra Petrozsény „Cenk“-je, a Rosia (1196 m.), északkeletre a Lesia (1235 m.), megannyi félnapos kirándulásra való látnivaló és délkeletre a legszebb: a Páring-csoport. Ennek gerince északnyugatról délkeletre húzódva a tulajdonképeni Páringcsúcsban (2075 m.) kezdődik, a Kirzsában (2406 m.) folytatódik és a Mundrában végződik (2529 m.), mely utóbbi a Negoj után első magasság egész hazánk területén. Ez a három egymás-melletti csúcs a vidéket magasságban is uralja. Ilyenformán nem is csodálom, ha a petrozsényiek nem vágnak távolabbi hegyekre, mert ezek a legkényesebb turistaigényeket is kielégítik.

Még eznap d. u. K. fogorvos ur szives vezetésével haton a Zsiec-völgybe indultunk. Tekintettel arra, hogy az ott található menedékház a Reşina erdőkitermelő vállalat tulajdona, a belépési engedélyt előbb megszereztük a vállalat igazgatóságánál Petrozsényben.

Alig hagyjuk el a várost, felkapaszkodunk a 160 m. magas Maleiatetőre, mely délnyugat-északkeleti irányban félkörben körülöleli Petrozsényt és vizválasztó a Zsiec és a Maleiapatak között.

Jó darabig az Aninósszáról Petrillára vivő drótkötélvasut oszlopai mellett haladunk, majd egy rövid, de kiadós zápor után egyenesen a Zsiec-patak irányát vesszük.

A talaj itt előforduló nagy gödrei a néphit szerint őseink vadászkelepcéi voltak; a sűrűn előforduló fészületekből pedig a környékbeli lakosság vallásosságára lehet következtetni.

Előttünk most már tágabb panoráma: a volt határhegyek tömege gyönyörködtet. Petrilla község mögött nagy sziklahasadék, a Tájavölgye látszik, ahonnan ki lehet jutni Szászsebes irányába. Majd letérünk a tetőről és Zsiec községet balkéz felől elhagyva a Zsiec

patak mellett haladunk egy csomó falusi momârlan-házat érintve. A völgy balról a Zsiec és a Cimpa hegy, jobbról a Páring csoport által van szegélyezve. Valamikor ez a hely sok-sok holdja a gróf Thoroczkayak uradalma volt. Érintjük a petrozsényi vízműveket, aztán a Zsiec eltűnik part nélkül egy sziklahasadékban és mi balkéz felől meredek lombos erdei kapaszkodón egy platóra érünk fel. Ez után még kettő következik, a másodikon mint utolsón, kilátóponton találjuk magunkat: délkeletre elénk tárul a Páring és Kirzsa északi oldala. Gyönyörű fűrészélű kárpáti hegylánc, hófoltokkal, tengerszemeket sejtető kőomlásos teknővel, melyet az említett két hegy-csúcson kívül északon a nagy Szlivé csúcs (2378 m.) is szegélyez. Ezen teknőből függőlegesen vizesésszerű patak, a Mizsa omlik alá, az egész panoráma csakis a Bulea völgyéhez hasonlítható. Messziről a bővizű Zsiec moráját hozza a szél, mely sok-sok szépséget, turista-élményt ígér. E platót elhagyva s a Muncel patakot átlépve — minden átmenet nélkül a lomblevelűtől a tűlevelűhöz — a legsűrűbb fenyvesbe: a „Reşina“ favállalat tulajdonába érünk. Ismét a Zsiec mellett megyünk, mely itt még vad hegyipatak nagy eséseivel, szikláival, párolgó völgyével. Hosszu kilométereket megyünk hol fel, hol lefelé a kitűnő széles ösvényen, míg nyolc óra után elérjük a völgy legszebb részét, a duzzasztó gát környékét, mely felülmulja a Dregán- és Bulea-völgy méreteit szélességben, magasságban. Az ezüstvizű patak, mely a naplemente párájában, félhomályba sülyed, kitörő ujjongást vált ki mindannyiunkból. Nem messze a patak jobbpartján, egy tisztáson este 9-kor megtaláljuk a Reşina kitűnően felszerelt menházát. All három hálószobából, verandából, azonkívül két lakószobából és konyhából az erdőr részére, gróf Thoroczkayak építették 60 évvel ezelőtt. A falakon képek, a fogarasi hegység szebb pontjai láthatók megörökítve, valamint zindelylécekre írott emlékkersek, aláírások. A plafonról vázonsúlyom lóg le, melyet vadászok használtak régebben csalogatóul felengedve sasoknak. A ház mellett nagy istálló található, melyben 7—8 egészséges tehén van, annyi tejet adnak, hogy nincs mit csinálni vele.

Megvacsorázunk és a tűz pattogása és a patak zugása mellett mátrácos ágyainkban álomba merülünk.

Julius 3. vasárnapot, — ragyogó tiszta idő, kék ég lévén, — a völgy szépségeinek szenteljük. Tekintve, hogy a kilátást úgyis élvezni fogjuk a Páring-gerincről néhány nap múlva, a Nagy Szlivé havasra (2376 m.) nem megyünk fel, hanem helyette a patak mellett kirándulást teszünk felfelé. Pazar természeti kincsek, szépségek rejtőznek e völgyben: bővizű széles kristálypatak, — mely itt még Szlivé-patak nevet visel — a végeláthatatlan ősfenyvesek között, tele óriási pisztrángokkal, szabad szemmel is látszanak... Órákig megyünk mellette szemlélve a vidéket: a patakot félkörben gyönyörű hegylánc szegélyezi: északról a Zsiec 1560 m., a Cimpa 1220 m. és a Capra hegy 1929 m., keletről a Ciobanul 1947 m. és a Coasta lui Rusu vagy másképp Piatra tăiată 2306 m., mely már a régi határgerinchez tartozott, délre a hatalmas Mundra 2529 m., ebből ered a Zsiec patak, aztán a gerinc nyugat és északra fordul a Kirzsa és Páring felé.

Délíg bejárjuk a vadregényesebbnél vadregényesebb völgyrészleteket, gyönyörködve a patak habjainak, gyöngyeinek játékában, tökéletes turista-boldogsággal, aztán jégesőfelhők visszakergetnek a házba, ahol újabb csoport turistát találunk, kik a Capráról jöttek. A Coasta lui Rusun ezalatt kitör a vihar, hallatszik a jégdarabok kopogása a kemény sziklafalakon . . .

Jó étvággyal fogyasztjuk el ebédünket, melyet az örné főzött, utána beírjuk a nevünket a vendégekönyvbe. Öt órakerül eláll az eső és mi rövidített úton menve este 10 órára Petrozsényba érünk.

Jul. 4. A mai nap kísértáltam a 6—8 km-re lévő szurduki szorosba, mely határszoros volt és a világháboruban sokat hallatott magáról. Ez egymaga egy élmény: a békási és propástai szoros után az elsők között áll vadregényességben, szépségben hazánkban.

Jul. 5. és 6. délelőtt a városban töltve az időt, délután 5-kor indulás a Páringra: R. iskolaigazgató, P. nővérek és én. (Az S. K. V. menházában levő kedvezményekért Dékány Imre építész úrhoz, mint menház-gondnokhoz kell fordulni!). Az SKV hivatalos jelzése a főuccában levő csendőrkaszárnyánál kezdődik, mi azonban rövidebb úton, a főucca végénél levő utolsó ház mellett térünk fel balra a Gura plaiului-nak nevezett előhegy irányába. A sivár, kopasz agyagos vidéken a nap csak úgy szivja a nedvet belőlünk. Félúton kezdődik a lombelevű erdőregió, ahol jó forrás is akad és több szerpentin után háromnegyed nyolckor kiérünk a „Rusu stínához“. Emez egy pihenőállomása a Petrozsény-Páringi útnak, ahol meg lehet tekinteni egy jómódú falusi momárlan gazdaságát, mely kerítéssel körülvett nagy rétekből, kaszálókból, több faházból és veteményesből áll. Újabb erdőrészlet következik, utána nagy füves hegyoldal — a páringi sielők kedvenc terepe, melynek tetejére jutva egyszerre fenyvesbe lépünk. Itt sincs semmi átmenet: negyed órával ezelőtt nyoma sem volt a fenyőfának — a hegység főjellemvonása ez. Sajnos, az erdőirtás itt sem kiméli a fenyőt, azt a keveset is levágják . . .

Este kilenckor elérjük az SKV harminc-ágyas menházát, mely 1560 m.-en van. Külalakra azt hinné az ember, hogy a nagy Buleaház hasonmása, de amannál keskenyebb-magasabb: a földszinten két hálószobából, gazdalakásból, az emeleten ebédlőből, két szobából, verandából áll. Modern berendezés tekintetében felülmúlja az összes kárpáti menházakat: van benne hideg- és melegzuhanó, vízvezeték, angol WC, rádió, kugli, gyűrűhinta . . . A felső szobák meszelték, hófehér butorral, emeletes ágyakkal. Itt is zsindelecekre írott emlékkersek, aláírások láthatók, mint a szlivei házban, egy törött si-orr is van közöttük, rajta a si-túra története, résztvevői és dátuma, mely alkalommal eltört. Dacára e jó menháznak, nincs kimondott turista-forgalom, mint a fogarasi és brassói menházakban.

Jul. 7. csütörtök délelőttjén körüljárjuk a menház környékét, felkeressük a közeli forrásokat, később egy közeli magaslatról megnézzük a látnivalókat: délre a Stonița gerince tart lefelé a völgybe, tetején óriási leégett fenyves, körülötte vékony patakok szaladnak le, meglehetősen vízszegény az egész terület. Északra-keletre húzódik a Páring-él, nyugatra a már említett vidék, ahol tegnap jöttünk, a távol-

ban lejobb Petrozsény és Livazény. Nyugatra az óriási Retyezát uralja a láthatárt. A magas hegyekhez sasok, ölyvök is járnak, szemünk láttára viszik el a menházi csirkéket. Délben ismét jégeső fehériti meg a csúcsokat, nagy hídeget bocsátva az egész vidékre, de estére szép idő lesz.

Jul. 8, péntek. Reggel $\frac{1}{2}$ 8-kor felhőtlen ég alatt indulunk P. Miczivel ketten a csúcsra. Petrozsény fölött hatalmas ködtenger ül mozdulatlanul, csak a hegyek vannak künn belőle. A menház fölötti kicsi fenyvest elhagyva, a félkörben huzódó kopasz füves gerinc-élre érünk, ahol több jó forrás van. Ez a gerinc egyenesen a Páring csúcsának tart, de mi elkerüljük és annak oldalában a Kirzsának vesszük az irányt. Jelzés nincs sehol, helyette kitűnő gyalogösvény van, melyért csak dicséret illetheti az SKV-t. Még a reggeli csipős hűvös árnyékban haladunk, míg ismét a Páring-Kirzsa élére kerülünk. Jobbra lenn az ismert petrozsényi teknő, fennebb a kicsi papirmasé kinézésű menházunk, balra a szebeni havasok irányába siető patakok völgyei látszanak. 2000 méteren túl kezdődik a sziklarégió. — roppant kőgörgöttegek közé kerülünk — néhol kis hasadékok is alkotnak. Ahol fű van, nagy szabálytalan alaku lilás-piros szőnyegek: a havasi boroszlán virít nagy mennyiségben. Ismét harmatos gyep következik és jön az utolsó kemény falat: a Kirzsa 150 m. magas felséges sziklafala, mely emlékeztet a negoji „Cleopatra túje” környékére. Majdnem elveszítjük magunkat a hatalmas kiterjedésű kristályos-pala és gránitgörgöttekben, míg felérünk féltízre a Kirzsa 2406 m. magas csúcsára.

Még mindig felhőtlen az ég és így mámorító boldogsággal bámulunk a Svájcba beillő panorámába.

Kék, zöld, szürke hegyek közel-távol melyek között a völgyek mélyén barnásrózsaszín pára huzódik meg. Legközelebbi látnivaló délkeletre a hatalmas Mundra-csúcs (2529 m.) A Kirzsa és Szlivé között északkeletre roppant kőkatlanok vannak, apró acélkék színű tengerszemekkel, mohos sziklakkal, mögöttük a Zsiec és a Mizsa völgy nagy darabja, a Mundra mögött távolban a volt határhegyek, a Lotru és a Cibir, északkeletre a szebeni és kudzsiri hegylánc, délnyugatra a Gropu hegy és a Szurduk-szoros, míg délre az olténiai síkság hatalmas darabja terül el a Zsil és Lotru folyóval. De a legimpozánsabb, az nyugatra van: a Retyezát gígászi hegylánca rengeteg hófolttal, sok-sok szirttel... Hosszan huzódik el gerince, Hátszeg, Karánsebes és Lupény között. Mindezt rövid idő alatt tekintjük meg, mert a hideg sivitó szélben tartózkodni nem lehet, — pihenni a sziklák között, egy kis óduban huzódunk meg. Egy öreg pásztor a Mundráról nagy nyáját hajt feléjük és alázatosan megsüvegelve közénk telepszik. Megkínáljuk ennivalóval, később cigarettával, melyre acélkova-tapló segítségével gyújt rá. Ezután elmeséli e hely szereplését a világháboruban. Itókat kér, de még vízünk sincs. nemhogy szeszféle lenne.

Mégegyszer megittasulunk a 2000 méteren felüli boldog világ látnivalóitól, a turistaság kristálytisza örömeitől, elteszünk egy darab követ a csúcsból, aztán a Mundrától elbucsuzva, lefelé igyekszünk,

kergetnek a szárguldó jégesőfelhők, alig van időnk egy-egy csokor boroszlánt szedni.

Mire fedél alatt vagyunk, jön a napi jégesőporció, csak úgy verdesik a iégdarabok a Kirzsát.

Este gyönyörű naplementében van részünk, melyet a menház előtti térségről nyugszékben heverve boldog önfeledtséggel tekintünk meg. Aztán elbucsuzom a társaságtól, mely két hétre üdülni jött és egyesegyedül nekivágok Petrozsénynek, ahova már csak késő este érek le.

Julius kilencedikét, mint utolsó napot a városban töltve el, este vonatra szállok és a tizedik nap reggélén Kolozsvárt vagyok.

Turistatársaim, egy életben egyszer látnotok kell ezt a vidéket, mert élményekben gazdagon fogtok hazajönni. Továbbá közölni kívánom, hogy az említett kirándulóhelyeken kívül a következő ismertebb helyek vannak még:

Galbina völgy 1 napos

Tizmána „ 1 „

Vulkán hegy 1 „

Surian hegy 2 „ (Sky menházzal) és végül

a Retyezát, melyet Lupényből a Câmpul Șerului és a Jorgovánon át szoktak a petrozsényiek megközelíteni.

BCU Cluj / Central University Library Cluj **MÁRCIUS.**

*Testvérem, láttad már:
Az erdőszéleken
Hogy siit a napsugár,
Melegen, fényesen.
Rügyeket simogat,
Mosollyal hívogat,
Úgy hívogat, úgy csalogat:
„Ne legyek egyedül!”
S az élet felpezsdül
Amerre játszva elhalad.*

*Testvérem, hallod már:
Ott fent a hegytetőn
Tavaszi szellő jár,
Titkosan sejtetőn.
Egy pajkos vadpatak
Valahol felkacag,
Oly szabadon, oly boldogan!
S hallod, a cinkeszó
Mily csengő, biztató:
Már tavaszt ígér hangosan.*

*Testvérem, érzed már:
A tavasz közeleg,
Minden csak rája vár,
Mindenben ő remeg.
S jön észrevétlenül,
Míg minden szenderül,
És lelkedet, és szivedet
Átfogja csendesesen,
Ígéretteljesen
Az örök-ifjú kikelet!*

Br. B. BLOMBERG CARLA.

Az amatőrfényképezés kezdete Kolozsvárt.

Azért a kétes értékű dicsőségért, hogy ma én vagyok Kolozsvárt az összes amatőrök között a legrégebb fotografus, megbízást kaptam arra, hogy írjak azokról az időkről, mikor az amatőrfotografálás Kolozsváron még csak a kezdetén volt.

1890. évben, mikor fényképezni kezdtem, már volt két amatőr Kolozsvárt. És pedig *Bodor László* vizsgálóbíró és *Kováts Kálmán*, a ma is fennálló *Kováts P. Fia* fotócég akkori társtulajdonosa.

Szafényképész, illetve műterem ezekben az időkben is több működött. Ilyenek voltak: *Veress Ferenc*, *Marselek Ferenc*. *Dunky Fivérek*, *Császár* és *Meinhardt*.

Mint mindenben, úgy a fényképezésben is óriási változások történtek ez alatt a 43 év alatt. Azt mondhatom, hogy ma pont az ellenkezője van mindannak, ami 4 évtizeddel ezelőtt volt.

Vegyük pl. a műszereket. Amint ma 100-nál is több és jobbnáljobb rendszerű anasztigmát áll az amatőrök rendelkezésére, 1890-ben még *nem volt* anasztigmát egy sem. A legelső anasztigmát, melyet *Dr. Rudolf Pál* számított ki és a *Zeiss*-művek gyártották s amely később *Protar* nevet kapta, csak 1891. év elején került forgalomba. Meg kell jegyezni, hogy a *Protar* a rajz élességét, illetve teljesen egyenlő rangú bármely mai anasztigmáttal, csak a fényerősségben marad el a modern objektívektől. Nekem ma is van 3 drb *Protarom*, amelyeket állandóan használok most is.

A legelső anasztigmat megjelenéséig igazán jó objektív csak egy volt, a *Steinheil Antiplanetje*. A középélessége semmiben sem áll hátrább a modern objektívek mögött, csak fényereje kisebb még a *Protarénál* is. Az *Antiplanetből* is van még most is 4 darabom, melyekkel ma is nagyon gyakran és szívesen teszek felvételeket.

Azzal ellentétben, hogy ma még a kezdők is anasztigmáttal dolgoznak, a régi időkben nekünk nemcsak mint kezdőknek, de mint gyakorlott fotografusoknak is csak egy periskop, vagy achromatikus lencse volt a gépünkben, cca. F/12 fényerővel. Az már nagyon jó gép volt, melybe *Aplanat* volt szerelve. *Antiplanettel* szerelt gépet pedig alig láttunk.

A mai amatőr, ki hozzá van szokva a kicsire összecukható, könnyű gépekhez, el sem tudja képzelni, hogy milyen gépekkel fényképeztünk négy évtizeddel ezelőtt.

Az akkori kézi gépek, amelyeket *Detektiv kamaráknak* neveztek, diófából készült ládikák voltak. A normális legkisebb gép a 9 × 12 c/m-es volt. Ezek mind *magazingépek* voltak, ami azt jelenti, hogy a gépbe 12, vagy 18 lemezt lehetett betenni, melyeket felvétel után egyenként többé vagy kevésbé szellemes szerkezettel lehetett váltani. Egy ilyen gép cca. 25 cm hosszú, 14–15 cm széles és magas volt. A súlya pedig cca. 3 kgr-ot elérte. A kedv és ámbíció azonban oly nagy volt, hogy szívesen vittük magunkkal ezt az egynegyed méter hosszú és 3 kgr súlyú ládikót, csak hogy fényképezhessünk. Egy ilyen

géppel, — mely ma is meg van, — jártam be Schweizot és egy más alkalommal Olaszországot.

Ezekkel a gépekkel a bajt nem is a súly és terjedelem okozta, hanem az, hogy ha az ember a 12 felvételt megtette, hiába volt nála a gép, több felvételt nem tehetett. Még városban, ha vitt magával még egy doboz lemezt, valamelyik szakfényképész sötétkamarájában újból megtölthette a gépét friss lemezekkel, de kint a vidéken erről szó se lehetett. Ezekben az időkben még nagyon kevés helyen, legfeljebb a fővárosokban lehetett lemezt venni.

Felesleges is említenem, hogy a nappal tölthető rollfilm ekkor még Eastmann gondolatában sem fordult elő.

Azzal is ellentétben, hogy ma az amatőr minél kisebb negatív nagyságú gépet akar beszerezni, a régi időkben meg az volt a vágyunk, hogy nagy gépünk is legyen. Akkoriban minden haladottabb amatőrnek volt a 9×12 cm kézi gépen kívül egy 13×18 cm, vagy 18×24 cm-es állványos gépe is, mert a ma már nagyok közzé sorozott 9×12 cm-es gépet akkor nagyon kicsinek tartottuk.

Amint ma minden amatőr nagyit, vagy megnagyíttatja a képeit, akkoriban a nagyító gép még a szakfényképészeknél is ritkaságszámba ment. Ennek oka, azt hiszem, a nagyító gépek akkori aránytalanul magas ára és különösen a fényforrásul szolgáló örökké füstölő petroleum lámpa volt. A villanyvilágításról Kolozsvárt akkoriban még nem is álmodtunk.

Ezekben a régi időkben a lemezek érzékenysége 12—14 Scheiner-foku volt. Ha ehhez hozzáveszük az akkori F/12 nyílású objektiveinket, ma a 23 Sch. érzékenyséigü lemez és az F/4'5 fényerős objektív használatához szokva, saját magunk sem hinnénk el, hogy akkoriban is tudtunk valóban kitűnő pillanatfelvételeket készíteni.

A pozitív anyagunk ezekben a régi időkben az aristo és a celloidin *naptény*-papír volt. A gázfény-papír, mely ma majdnem teljesen kiszorította a naptény-papírt, akkor még nem volt. Eder József csak évek múlva találta fel a gázfény-papírt.

Nemcsak az eszközökben és anyagokban, de még a kép is, a tárgyának, felfogásának, kivitelének tekintetében is teljesen ellenkezője volt a mainak. Legjobban azzal jellemezhetném a 4 évtizedelőtti felfogást, hogy ha egy akkori amatőr *véletlenül* egy olyan puha, nem éles, lágy, elmosódott, ködös képet készített volna, amilyen kép ma egy fotókiállításon I-ső díjat nyerhetne, ezt a képet, mint abszolút rosszat, az akkori amatőr, eltépve a papirkosárba dobta volna. Azokban az időkben minél élesebb, minél ellentétusabb volt egy kép, annál szebb és jobb volt. Sőt még az is egy főkövetelmény volt, hogy pl. egy tájképnél minél több legyen rajta. Ha pl. egy fotóverseny témája a sáros utca lenne, a 40 év előtti amatőr úgy venné le a sáros utat, hogy a képen az utcából minél több látszódjék, sok emberrel, az előtérben esetleg egy 4 ökrös szekérrel. A kép hajszáléles, erőteljes és ellentétus. A mai amatőr pedig olyan képpel pályázna, amelyen a szekérnek csak az egyik hátsó kereke lenne rajta, az sem egészen és a kép többi részét a sáros uttest töltené be. A kép pedig puha, lágy és elmosódott lenne.

A 4 évtized alatt mindenben megváltozott fényképezésnek egy tulajdonsága azonban megmaradt változatlanul és pedig az, hogy a vele foglalkozóknak állandóan igazi nagy élvezetet és örömet tud szerezni.

Ezt valóban módomban van bebizonyítani azzal, hogy a 43 évi állandó és megszakítás nélküli fényképezésem után, ma is épen olyan őszinte kedvvel és örömmel készítek felvételt, mint amillyennel azt négy évtizeddel ezelőtt tettem.

Aki fényképez, annak többet nyújt az élet.

Dr. Éjszaky Ödön.

Várostarténeti muzeum terve és a Kolozsvári turista-idegenforgalom.

Külföldön a legtöbb országban az állam, a városok és a társadalom tervszerű harmonikus együttműködése teremtett olyan mintaszerű idegenforgalmi intézményeket, amelyeknek a költségei közvetve vagy közvetlenül mindenütt sokszorososan megtérülnek. Azonban valamely városnak, mint például Kolozsvárnak is a látogatottságát többnyire az utazási irodák, az útikönyvek vagy az ismerősöktől szerzett benyomások és a sajtóközlemények irányítják. Annyi bizonyos, hogy a városunkban megforduló bel- vagy külföldi idegenutasok túlnyomó részét a tájrajz, a népművészet vagy a lokálhistória érdekli, azaz olyan helyi különlegességek, amelyek a *Transilvanizmus* fogalma alá tartoznak. Éppen ezért a művelt nyugat idegenforgalmi szervezetei minden országban első sorban arra törekednek, hogy a másutt fel nem található eredeti sajátosságok jelszavaival gyakoroljanak befolyást az utazási kedv fokozására.

E tekintetben Kolozsvárnak a „Kincses“ jelző elvesztése ellenére megmaradt a jó hírneve még a régi időkből, amennyiben célszerű vasuti összeköttetései, megfelelő ellátási viszonyai, főként pedig magas színvonalu kulturintézményei arra hivatottak, hogy kielégítsék az igényeket. Ami pedig a városunkból egynapos kirándulások útján kényelmesen megtekinthető tájszépségeket, gyógyfürdőket, néprajzi érdekességeket illeti (Tordahasadék, Torockó, Kalotaszeg, Révi csepp kőbarlang, Marosujvár stb.) Kolozsvárt egyenesen turista központtá, illetőleg főállomássá avatják. Az idegenforgalom emelése ma már közszükséglet, mert bebizonyult, hogy az világszerte a közgazdaság egyik emeltyűje. Tagadhatatlan, hogy a muzeumoknak és kiállításoknak is nagy a vonzóereje az idegen utasokra. Így történt többek közt a mult nyáron is, hogy egy cseh egyetemi tanár járt Kolozsvárt és a Mátyás-házban különösen a tájképek iránt érdeklődött. Most aztán arról értesültünk, hogy a „Weda Prirodny“ (Természettudomány) cseh nyelvű folyóiratban ugyanazon természetbaráttól a Torda-hasadékról élénk leírás jelent meg szép képek kíséretében. Egyébiránt csak természet-szerű, ha ezen nevezetes kirándulóhely Kolozsvár felől kapja a legtöbb látogatóját. Különben megjegyzésre méltó, hogy a cseh turisták

többnyire fölkeresik a Mátyás-házat, bizonyára azon történelmi vonatkozásnál fogva is, hogy t. i. Korvin Mátyás első neje, a korán elhunyt Podjebrád Katalin személyében cseh királyleány volt.

F. évben egy Washingtonból hozzánk Kolozsvárra érkező levél a legujabb egészségfentartó tudományos és szociális amerikai mozgalom nemes eszméinek a terjesztését kéri, mely úgy látszik, hogy a testedzés és a turistaság hivatásos ápolóival idegenforgalmi úton is kapcsolatot szerzett. Egyébként a Kolozsvár fejlődése iránti érdeklődés úgy a háboru előtt, valamint napjainkban állandóan tapasztalható, ami egyes lexikon-vállalatok révén is megnyilvánul. Így most nemrég nyílt alkalmunk idegenforgalmi adatok kérése illetőleg készséges szolgáltatása folytán a Herder-féle német nagy lexikon Kolozsvárról szóló elég terjedelmes és helyesen megírt fejezetének a korrekturájába beletekinteni, mely eddig bizonyára ki is van nyomtatva, de mindenesetre arról tanuskodik, hogy városunk, mint kulturközpont is, a művelt nyugat felől megkülönböztetett figyelemben részesül. Egy másik turista közérdekű jelenség abban mutatkozik, hogy az Erdélyi Kárpát-Egyesülethez éppen most érkezett egy 64 oldalra terjedő kézirat, mely egy új *Kolozsvári Kalauzskönyv* tervezetét tartalmazza és máris olyan kedvező bírálatban részesült, hogy kiadása valószínűleg [keresztül]vihető lesz.

E közben akadt aztán kezembe egy helybeli románnyelvű folyóiratnak (Gazeta Ilustrata) „A festői Kolozsvár“ *Clujul pitoresc* című közleménye, mely elég tárgyilagosan Ó-Kolozsvár városalapításának antik korszakát vázolja, előrebocsátván, hogy Erdély fővárosa, mint egykori politikai gócpont, magán hordja a magyar királyi szász telepítések jellegét, melyek például Brassó, Nagyszeben, Segesvár, Beszterce képében őrzik a szász városépítések klasszikus példáit. Cikkíró szerint a kolozsvári régi házak lassanként az átépítésekkel elvesztik eredeti jellemvonásaikat, minekfolytán az utcai életképek ma már nélkülözik a városiasság (urbánizmus!) helyi tipikus karakterét. Ez annak tulajdonítható, a cikk egyébként rokonszenves hangja szerint, hogy a kezdetben szász Kolozsvár előbb az iparosok, céhek városa volt, majd magyarrá vált, de a 18-ik század után a polgári elemtől a beköltözött nemesség vette át az irányítást, mely a várfalakat is rendre lebontatta, így aztán a fejlődés szerint alkalmazkodó városnak ma már hiányzik a stilszerű külső arculata. (Persze ez egyéni nézet).

„Azonban nemcsak történelmi, hanem művészeti szempontból is láthatók itt még olyan műemlékek, amelyek a bennszülöttek és az idegenek érdeklődésének az ébrentartására alkalmasak. Ilyenek például, a szép illusztrációkban is bemutatott restaurált várfalak és az úgynevezett Bethlen-bástya, melyek Kolozsvárnak méltán muzeumba illő *festői* várostörténeti emlékei.“

A cikk élén a bástyatornyokkal és várkapukkal ellátott várfalaktól övezett városkép látható a 17-ik századból, továbbá Kolozsvár történelmi cimere. Ezen kivonatos ismertetéssel azért foglalkoztunk hosszasan, mert ha fentemlített cikkíró a régi várfalak láttára Kolozsvárt a festői jelzővel ruházza fel, akkor idegenforgalmi hatáskeltés céljából is mennyivel festőibb benyomást gyakorolna az idegen

utasokra az itt-ott szétszórtan heverő gazdag történelmi anyag összegyűjtése és közszemlére állítása egy *Várostörténelmi muzeum* alakjában.

Mindig veszteség a közérdekre nézve, ha a tanulságos muzeális becsü tárgyak kiállíthatás hiányában közkinccsé nem válhatnak. Klaszszikus példa erre többek közt azon két közismert értékes régészeti gyűjtemény, melyek közül az egyik Tordán, a másik pedig Kolozsvárt van magántulajdonban, de mindkét kollekciónak a kulturfejlődés szempontjából meg van a saját várostörténelmi vonatkozása és így igényt tarthatna muzeumi elhelyezésre. Hiszen Kolozsvár száz, magyar, román történelmi periodusainak és az azokat megelőző római és őskorszakoknak a párhuzamos szemléltetése a legnagyobb közérdeklődésre tarthat számot városunk idegen látogatói előtt.

Egyébiránt, ha körültekintünk Erdélyben, azt találjuk, hogy majdnem minden nagyobb város rendelkezik a saját nyilvános lokálhistóriai gyűjteményével, sőt éppen most érkezett hír, hogy Désen néprajzi és városi vonatkozású anyagból szintén egy külön muzeum felállítását határozták el, amennyiben a városi hatóság ezen célra külön épületet ajánlott fel és a fentartás költségeire tekin'élyes évi segélyt szavazott meg.

Nálunk várostörténelmi és turistamuzeum kérdésével legutóbb 10—12 év előtt foglalkozott a közvélemény, muzeumfejlesztés céljából a Mátyás-ház kibővítésével kapcsolatban, melynek tervrajzát és költségvetését az EKE be is terjesztette 1921-ben a polgármesteri hivatalhoz. Többek közt azon alkalomból is, hogy a néhai Pákey Lajos műépítész várostörténelmi rajz- és ereklye-gyűjteménye akkor előnyös feltételek mellett megszerezhető lett volna, a városházi sok muzeális holmi kiegészítésére. A terv nem talált visszhangra, pedig írásban és képben, ereklyékben és modellekben, emléktárgyakban és személyek ábrázolásában, oklevelekben és pecsétekben, címerekben és feliratos kövekben állandó új vonzóerőt lehetne gyakorolni a város múltja iránti érdeklődés ébrentartására. Hír szerint az új közigazgatási törvény tervezete tágabb körü önkormányzati jogot biztosítana a városoknak, minek következtében most talán kedvezőbb kilátás kínálkozik arra, hogy Kolozsvár földrajzi helyzetének megfelelő helyes idegenforgalmi politikát honosítsa meg. Hiszen egykori városatyái kartársaim között bizonyára még akad egynehány, akik visszaemlékeznek reá, hogy városunknak a háboru előtt egy eredményesen működött *Idegenforgalmi Bizottsága* volt, melynek hatáskörét és az ügyrendjét a törvényhatósági közgyűlés, szerencsémre, annak idején az én javaslatom értelmében állapította meg. Abban a reményben, hogy a városi rezsím ujjaalakulása megértőbb légkört teremt helyi idegenforgalmunk és így közgazdasági érdekeink előmozdítására, tehát reméljük, hogy az illetékes tényezők a városi idegenforgalom intézményes megszervezését is beleillesztik új munkatervükbe.

Merza Gyula.

VIDÉKI OSZTÁLYAINK.

Jegyzőkönyv felvételről az Erdélyi Kárpát Egyesület Marosszéki Osztályának 1933. január 29-én tartott rendes közgyűléséről.

Elnököl: *Szigyártó Gábor.*

Jegyező: *Eperjessy György.*

Jelen vannak: A központ részéről: Dr. gr. Logothetti Oreszt, dr. Balogh Ernő, Szolnok Gyula, dr. Gergely Endre, Batiz Béla, Bakos Ferenc. Dr. Biró István, Schopp Ferenc, Kalkovits Gyula, dr. Nánási János, Kozma Sára, dr. Ilonka Ferenc, Öllerer József, Gergely Sándor, Gergely Jenő, Török László, Dohy László, Saáry Jenő, Horák Ella, Kozma Klára, Nösner István, Kilyén Sándor, Szathmáry Berta, Vargha Lajos, Ugray Cécile, Ugray Erzsébet, Dobránszky Erzsébet, dr. Farkasházy Ferenc, Egey Jenő, Brassay Miklós, Dudutz István, Vadady F. Károly, Koncz Gyula, Koncz Gyuláné, Vargha Nusi, Eisenhut Imre, Grossmann Erich, Pisoni Gábor, Szabó Margit, Magyar Kató, Magyar Lili, Kallós Zoltán, Wertán Pál, Krainik Miklós, a marosszéki osztály tagjai s még többen.

1. Szigyártó Gábor elnök köszönti a jelenlevőket, úgyszintén a kolozsvári központ kiküldötteit és egyszersmind gr. Logothetti Oreszt közp. elnöknek, valamint kísérőinek hálás köszönetét fejezi ki, hogy fáradságot nem kímélve, részt vesznek közgyűlésünkön. Köszönetet mond dr. Balogh Ernő kolozsvári marianumi tanárnak a délelőtti értekes előadásáért.

2. Gr. Logothetti Oreszt központi elnök üdvözli a közgyűlést és rövid beszédében kifejti a turistaság szükségességét, egyben örömmel közli, hogy ma már az E. K. E.-nek 10 vidéki fiókja hirdeti a turistaság szeretetét és Erdély szépségét. Kéri a marosszéki osztályt, hogy továbbra is kitartással munkálkodjon ezért a szép eszméért.

3. Dr. Farkasházy Ferenc főtitkár a következő jelentést terjeszti a közgyűlés elé:

Igen tisztelt Közgyűlés!

Hosszu, évtizedes szünetelés után megalakult turista egyesületünk ujjaéledése első évének lefolyásáról kell megtenni beszámoló jelentésünket. Nehéz időben, de annál nagyobb lelkesedéssel kezdtük meg a működést s igyekeztünk célkitűzéseink elérése érdekében minden lehető megtenni s osztályunk életképességét biztosítani s most, mikor egy éves működésünkre visszatekintünk, örömmel kell megállapítanunk, hogy osztályunk a mai nehéz körülmények között is életképességről tett tanubizonyosságot. Az elmúlt esztendő leforgása alatt tett bármily megmozdulás eredményesen végződött s azt siker koronázta.

Egyéves működésünk eredményeképen kell elkönyvelnünk azon örvendetes körülményt, hogy osztályunk taglétszáma állandó emelkedésben van, úgy, hogy az ujjaalakuláskor számlált 90 tag helyett osztályunknak jelenleg — az évközben eltávozás folytán kilépett 8 ta-

gunkon kívül — 126 tagja van és pedig 98 rendes és 28 pártoló tag. A rendes tagok közül 72 férfi és 26 nő, míg a pártoló tagok közül 5 férfi és 23 nő.

Ezen létszám szaporítása érdekében a nehéz gazdasági helyzet dacára fáradtságot nem ismerve kell munkálkodnunk s egyesületünkbe kell tömörítsük azokat, akik a természetet szeretik, annak szépségeiben gyönyörködni tudnak s élvezni akarják a mindennapos robot után jóleső, frissítő és egészséges szórakozást. Kérjük tehát tagjainkat, hogy a további taggyűjtés tekintetében a jövőben élénk propagandát sziveskedjenek kifejteni, hogy osztályunk működése biztosítható s fejlődése fokozottan fellendíthető legyen.

Osztályunk Kazinczy-u. 13. szám, I. emelet alatti helyiségében hétköznagyonként d u. 5—6 óra között hivatalos órát tartott. Iktatókönyvünk szerint a beiktatott ügydarabok száma 164. Tartottunk egy alakuló közgyűlést, három választmányi ülést s a megbeszélések szükségéhez képest számos tisztikari értekezletet.

Könyvtárunk s felszerelésünk is szaporodott, melynek állásáról könyvtárosunk fogja jelentését megtenni.

Marosszéki osztályunk a múlt évben ép a tél beálltakor alakult s így a beállott nagy hidegek miatt nem kezdhettük meg azonnal a tervbevevett félnapos kirándulásokat, de az idő felmelegedése után igyekeztünk azonnal rendszeresíteni kirándulásainkat, minek következtében 14 gyalog és autóturát rendeztünk, Szováta — Parajdon keresztül a Bucsin-tetőre, a Hólátóra, Istenszékére, Nyereghegyre, Borszékre, a Gyilkostóhoz, Lapusnyára, Pietroszra, a Torda-hasadékhoz, stb. 303 résztvevővel, amelyeken összesen 504 km-t tettünk meg gyalog. Ezenkívül a tél folyamán sielő tagjaink si turákat rendeztek, melyekről részletes jelentéssel a si-szakosztály vezetője számol be.

Ezzel kapcsolatosan kell az igen tisztelt Közgyűlés tudomására hoznom, hogy a marosszéki osztályunk a kifejtendő munka intenzívebbé tétele végett 3 szakosztályt állított fel, melyeknek működése szükségessé vált és pedig: I. si, II. foto és III. tekeosztály melyeknek vezetői külön évi jelentésekben számolnak be működésükről s ezért jelentésemben ezekkel részletesebben nem foglalkozom. Kérem azonban az igen tisztelt Közgyűlést, hogy a Közgyűlés tárgyszorozatán szereplő megüresedett tisztségek betöltése alkalmával a választmány által ideiglenesen megválasztott szakosztályi tisztikarokat is megerősíteni sziveskedjen.

Meg kell emlékeznünk arról is, hogy az elmúlt év folyamán 1932. január hó 21-én megtartottuk első vetítettképes előadásunkat, melyen felkérésünkre dr. Balogh Ernő kolozsvári marianumi tanár úr „A tél művészete” címmel, gyönyörű felvételek bemutatása mellett, igen tartalmas és élvezetes előadást tartott. Sajnos, szűk anyagi helyzetünk nem engedte meg a további előadások megrendezését, de ez jövő munkaprogrammunk egyik főpontja lévén, reméljük, hogy a tél folyamán sikerülni fog az ismeretterjesztő előadások számát növelni.

A tagjaink között levő barátság megalapozására az elmúlt év folyamán teadélutánokat rendszeresítettünk, összehoztunk 4 teadélu-

tánt, 2 szilveszter-estet, egy ismerkedési és társasvacsorát, számos résztvevővel, igen kellemes hangulatban.

Mindezekkől megállapítható, hogy újjáalakult egyesületünk első-éves működése kielégítőnek bizonyult s alkalmas arra, hogy a jövő év nagyobb munkájához megadja a bátorító erőt. Akkor, amidőn ezen múlt évi — a mai nehéz küzdelmek közepette kifejtett eredményes munkáért tagjainknak hálás köszönetet mondunk, kérjük, hogy bensőséges és hűséges munkájukkal a jövőben is legyenek segítségünkre, hogy a jövő évre kitzűött s még több munkát igénylő programunkat sikeresen megvalósíthassuk s ezzel a magyar turistaság eszméjét ápoljuk; mivel egyesületünk legfontosabb és legfőbb célja a turistaság, kétségtelenül a testedzésnek a leghasznosabb, legnemesebb, sőt mondhatnánk, a legtermészetesebb módja. Minden kor és hajlam megtalálja benne a saját izlésének és egyéni teljesítő képességeinek a legmegfelelőbb élvezetét. A szabadban tett kiadós sétától kezdve a Kárpátok sziklaormainak megmászásáig páratlan változatosságot biztosít.

Legyen kötelességünk tehát a jövőben taglétszámunk emelése s a turistaság s egyéb téli és nyári sportok intenzivebb művelése. Legyenek továbbra is segítségünkre, hogy a jövőben több ismeretterjesztő előadást rendezhessünk, egy újabb fotokiállítást és versenyt tarthassunk. Jövő programunkban még intenzívebben kívánunk hosszabb és rövidebb turákat rendezni, melyekkel kapcsolatosan a turistaság eszméjét szolgálja, — útjelzési munkálatokat is akarunk végezni. Ezekhez azonban a tagjaink odaadó munkájára okvetlenül szükségünk lesz. Komoly és eredményes munkára kérünk tehát segítséget, s számítunk reá, hogy amint a múltban, úgy a jövőben is elnökségünket egyesületünk minden tagja a legnagyobb odaadással s turista készséggel fogja segíteni.

Végezetül nem mulaszthatjuk el az igen tisztelt Közgyűlés figyelmét felhívni arra, hogy hálás köszönetet mondjon a sajtónak, testületeknek, egyeseknek, hogy e nehéz viszonyok között fellendíteni igyekeztek egyesületünk célját, érdekeit és önzetlenül biztosították annak életműködését.

Kívánom, hogy a jövő sportja teremtsen meg az ép testeket, ültessen bele ép lelkeket, hogy egy ilyen generációt adhassunk át a jövő nemzedékének!

A közgyűlés a főtítkárról jelentését köszönettel tudomásul veszi.

4. Posoni Gábor, a fotoszakosztály elnöke olvassa fel ezután jelentését:

Foto-szakosztályunk tevékenységét az 1932. év folyamán a kezdet természetes képe jellemzi. Minden kezdet nehéz, — miként a közmondás tartja — és sokszorta nehezebb a mostani súlyos viszonyok között, úgy, hogy foto-szakosztályunk minden igyekezete oda irányult, hogy bár szűkebb keretek között, de lehetőleg eleven életet teremtsen a lehetőség korlátain belül. Megelégedéssel tölthet el az a tudat, hogy ezt az igyekezetet elegendő részben megfelelő siker is koronázta.

Két fontos mozzanata volt működésünknek az elmúlt év folyamán,

és pedig a kora tavasszal egy foto-tanfolyam megtartása, valamint a nyár közepén ennek mintegy természetes következménye, egy foto-kiállítás rendezése.

Foto-tanfolyamunkat 1932. január 26-tól március 4-ig terjedő idő-közben tartottuk meg és ezen a tanfolyamon számszerint 18-an, részint mint E. K. E. tagok, részint mint vendégek vettek részt és úgy részletes elméleti, mint gyakorlati oktatásban részesültek hallgatónk, különös tekintettel lévén természetesen turista jellegű egyesületünk szempontjaira is.

Foto-kiállításunk a múlt év június 11 és 19-ike között zajlott le a marosvásárhelyi Kereskedelmi és Iparkamara e célra átengedett és kitűnőnek bizonyult külön helyiségeiben, egyesületünk barátainak és városunk közönségének a várakozásukat jóval felülmúló érdeklődése és látogatottsága mellett, ami magában is bizonyítja, hogy ilyenféle kiállításra szükség van és ha az érdeklődést továbbra is sikerül biztosítanunk, mulasztás lenne egyesületünk érdekében, ha a lehetőséggel — már csak népszerűsítési szempontokból is — a jövőben nem élnénk.

A szóbanforgó foto-kiállításunk és versenyünk három csoportba beosztva folyt le, úgymint I. művész-csoport, II. haladók és III. a kezdők csoportja elnevezés alatt. Szép és értékes díjakat oszthattunk ki: az I. csoportban arany plakettet, nagy arany és kis arany érmet, a II. csoportban ezüst plakettet, nagy ezüst és kis ezüst érmet, végül a III. csoportban ezüst, bronz és vasérmeket. Ezekon kívül minden csoportban több képet részesített dicsérő elismerésben a bíráló bizottság. A díjakon Kolozsvár, Brassó és Marosvásárhely foto-amatőrjei osztozkodtak és örömmel és némi elégtétellel lehet megállapítani, hogy a hivatása magaslatán álló bírálóbizottság a „Művész-csoport” néven jelzett I. csoport mindhárom díját marosvásárhelyi versenyzőnek ítélte oda, bárha a verseny szigorúan titkos jelleg mellett folyt le és a kiállított képek jelége alatt és megszámozva vettek részt a versenyen.

A jövő programjául pedig: folytatni kívánjuk útunkat a megkezdett ösvényen, de ha a tartósan nehéz viszonyok mellett lehetséges lesz, még nagyobb, átfogóbb keretek között is megrendezzük versenyünket, illetve kiállításunkat ez év tavaszán, a természet barátainak remélhetőleg igaz örömeire.

A közgyűlés a jelentést köszönettel tudomásul veszi.

5. Majd Gergely Sándor terjeszti elő a si-szakosztály következő jelentését:

Mélyen tisztelt Közgyűlés!

Van szerencsém az elmúlt si-szezonról ezennel megtenni a si-szakosztály jelentését.

Rendkívül kedvező hóviszonyok mellett kezdte meg az akkor még alig két hónapos Maroszséki Osztály si-csoportja a működését. Felhasználva minden vasárnapot és egyéb ünnepet, állandóan szervezett si-turákat a szakosztály, melyeken a tagok mellett igen szép számban jelentek meg a vendégek is. A hosszú szezon alatt, melyet valóban hosszúnak kell tekintenünk, ha figyelembe vesszük azt a körülményt, hogy még a a husvétüi ünnepek alatt is voltak si-turák,

összesen 25 turát bonyolítottunk le, 149 résztvevővel, összesen 474 km-t futottunk le.

Az ezévi kedvezőtlen hóviszonyok több tervünk keresztülvitelében megakadályozotak. Így első sorban egy si-tanfolyamot szeretttünk volna tartani, hogy a városunkban is feltűnően növekedő számú sie-lőinket szakszerű oktatásban részesítsük.

Természetesen most is élénk tevékenységet fejt ki a szakosztály, azonban éppen a fentebb említett kedvezőtlenebb hóviszonyok miatt messze mögötte fogunk maradni a tavalyi sístatisztikáknak.

Tisztelettel kérem a szakosztály jelentésének elfogadását.

A közgyűlés a jelentést köszönettel tudomásul veszi.

6. Egei Jenő a tekeosztály működését ismerteti a közgyűléssel a következőkben:

Tisztelt Közgyűlés!

Bár a tekézés nem tartozik szorosan a turistasághoz, ezen sportot üzni kívánó tagjaink általános kívánságára Maroszéki osztályunk teke-szakosztálya 1932 május havában megalakult s ettől az időtől kezdve 1932. október hó 21.-ig, tehát a hidegebb idők beálltáig, egy egy héten egyszer a Szentgyörgy-téri Ritz-vendéglő kerthelyiségében teke-versenyeit megrendezte.

Megemlíteni kívánom, hogy a szakosztály megalakulásának célja nem az volt, hogy városunkban sűrűn alakuló teke-csoportokkal — azok mintájára — a versenyt felvegye és rekordteljesítményekre törekedjen, hanem az, hogy a nyári hónapok alatt, minden héten egyszer, kizárólag az E. K. E. tagok részére fentartott pályán — ezek a teke-esték — a tagok gyakoribb találkozásának keretétől szolgáljanak s a tagok közötti viszonyt minél barátibbá és közvetlenebbé tegyék.

Örvedetes tényként kell leszögezmem, hogy a fenti elgondolás a legteljesebb mértékben megvalósult és teke estéink mindvégig — nem egyszer nőtagjaink részvétele mellett — a legteljesebb harmonia és jókedv jegyében zajlottak le.

Minimálisan 10 Leiben megállapított részvételi díjából sikerült nemcsak a felmerülő kiadásokat (pályabér, állítók) fedezni, hanem a pénztárkönyv lezárásakor egy 618 Leies felesleget is elkönyvelni, mely összeget osztályunk pénztárába befizettem s ezzel az összeggel szerény anyagi keretek között dolgozó osztályunk pénztári állományának gyarapításához kis mértékben hozzájárultunk.

Ugyancsak a szorosabb baráti kapcsolat kimélyítését célozta a szakosztály által rendezett házi verseny, melyre a Marosvásárhelyi Sport-Egylet teke-csapatát hívtuk meg. Ezt követte az M. S. E. házi versenye, melyre szakosztályunkat látta vendégül.

Az 1932. december -én megtartott válszsztmányi gyűlés a szakosztály létezését tudomásul vette, felállítását véglegesen kimondta és a vezetőséget ideiglenesen megválasztotta. Elnök: dr. Farkasházy Ferenc, titkár: Elek János, pénztáros: Egey Jenő.

Mint fent említettem, 1932. október 21. óta a szakosztály ténylegesen nem működik, mert a téli szezonban a tagok gyakoribb ta-

lálkozását a teadélutánok szolgálják. A tavasz beálltával azonban a szakosztály újból megrendezi a teke-versenyeit.

A teke-szakosztály jelentését a közgyűlés köszönettel tudomásul veszi.

Vadady Károly a jelenlevők nevében külön köszönetet mond az egyes szakosztályok vezetőinek az eddigi működésükért.

7. Muzsnay Károly ellenőr helyett dr. Biró István üv. alelnök tesz jelentést az 1932. évi zárszámadásról, mely a jelen jegyzőkönyvhöz van csatolva.

A közgyűlés a benne foglaltakat tudomásul veszi és a felmentvényt megadja.

8. Az ugyancsak a jelen jegyzőkönyvhöz csatolt 1933. évi költségvetés tervezetét Schopp Ferenc titkár terjeszti elő.

mit a közgyűlés ezen az alapon elfogadottnak tekint.

9. Dr. Farkasházy Ferenc főtitkár bejelenti, hogy a választmány az elnökségben megüresedett helyekre a következőket választotta be: jegyzők: Eperjessy György, ifj. Kakucs György, könyvtáros: Gergely Sándor, gazda: Öllerer József. A választmányban megüresedett helyekre beválasztotta: Patrovits Kálmán, Vargha Lajos, Szabó Margit és Posoni Gábort, a foto-szakosztály élére: Posoni Gábor elnököt, Egey Jenő és dr. Szász László titkárokat, a sí-szakosztály élére: Gergely József elnököt, Gergely Sándor és Vargha Lajos titkárokat, a teke-szakosztály élére: dr. Farkasházy Ferenc elnököt, Egey Jenő és Elek János titkárokat. Kéri a fenti választások elfogadását és helybenhagyását.

A közgyűlés a választásokat elfogadottnak tekinti.

10. Dr. Biró István üv. alelnök indítványozza, hogy az aradi fióktárs mintájára a jövőben, aki igazoltan 300 km. utat megtesz a tagok közül a gyalogturák folyamán, éremmel tüntessék ki.

A közgyűlés az indítványt örömmel elfogadja.

Szolnoky Gyula központi alelnök indítványozza, hogy a már meglevő szakosztályokon kívül egy turista szakosztály is állíttassék fel.

Szigyártó Gábor elnök bejelenti, hogy ez a kérdés már korábban tárgyalatott, akkor arra a megegyezésre jutottak, hogy az E. K. E. marosszéki osztálya amúgy is turista egyesület, tehát nincs szükség egy alosztály felállítására, csak turavezetőkre, de Szolnoky Gyula k. alelnök indítványára nem zárkózik el ettől a kérdéstől, csak halasztást kér, mivel ennek a szakosztálynak a vezetőit nagy körültekintéssel kell megválasztani és erről majd a választmányi gyűlés fog dönteni.

11. Dr. Biró István üv. alelnök indítványozza ezután, hogy a szakosztályok elnökei hivatalból tagjai legyenek a Marosszéki Ösztály elnökségének.

Egyhangulag elfogadva.

12. Szigyártó Gábor elnök még egyszer köszönetet mond a központi kiküldötteknek úgy dr. Balogh Ernő tanárnak, valamint a közgyűlés résztvevőinek és az ülést — több tárgy nem lévén, — bezárja.

K. m. f.

Szigyártó Gábor s. k.
elnök.

Eperjessy György s. k.
jegyzőkönyvvezető.

Előadások.

Gazdasági és propaganda szakosztályunk még a múlt év folyamán elhatározta, hogy a vidéki osztályok tisztikarának és tagjainak személyes megismerése, a hivatalos ügyekben felmerülő kérdések közvetlen megbeszélése, valamint az osztályok életképes működésének fokozása érdekében minél gyakrabban felkeresi az osztályokat és a központ segítségével együtt megrendezendő értekezletek, közgyűlések, turista estélyek és vetítettképes előadások tartásával is előmozdítani igyekszik az egyesület magasabbrendű céljainak megvalósítását. Ezirányu tevékenységünkről olvasóink részére álljanak itt az alábbi jelentések.

Dési osztály. Január hó 15 én az EKE. szamosmegyei osztálya a kath. szövetség nagytérmében rendezte meg a szépen sikerült propaganda előadását. Bevezetőül Knizsek Klára szavalta el hatásosan Dr. Bene Ferenc alkalmi költeményét. Utána Dr. Balogh Ernő, az EKE. lelkes előadója tartotta meg szabadelőadását szöveg nélküli vetítettképek kíséretében. A közel két órát igénybe vett előadás után Knizsek Károly szakosztályi elnök köszönte meg az előadónak fáradságát és a közönség pártfogását. Az EKE.-t ez alkalommal Szolnok Gyula sz. o. alelnök képviselte.

Turista-estély Tordán. Január hó 17-én szépen sikerült turista-estélyt rendezett egyesületünk újonnan szervezett tordai osztálya az ottani városi vígadóban. A 9 órakor kezdődött estélyen Br. Jósika Gábor osztályelnök üdvözölte a megjelenteket az alábbi szép megnyitójával.

Örömmel üdvözlöm mindnyájokat, kik egybegyültek, hogy a mai estélyünk sikerét biztosítsák, mely az első mióta E. K. Egyletünk helyi csoportja vezetésem alatt megalakult. Abban a környezetben, melyben szerencsénk van élni, ha nem volna már meg az EKE., mi kellene megalakítsuk azt. Erre ugyszólva naponta készítek az a nagyszerű panoráma, ha az Aranyosszék bármely pontjáról délnyugatnak tekintünk és meglátjuk a Pilstól a Vidálykőig terjedő hegyvonulatot. Érdekes, hogy milyen lassan terjedt el a turista szellem azon válfaja, mely a természeti szépségekben leli örömét. Annakelőtte a vándor diákok az iskoláikról híres helyeket keresték fel, a vándor mesterek felismerésük előtt a híres mestereket látogatták meg, őket a környező világ másrésze nem érdekelte. Lassan ismerték fel, hogy a legnagyobb iskola és tanító-mester maga a természet. De mit ütközzünk meg ezen, hisz minél nagyobb az érték, annál több időt kíván kifejlődésére. Évmilliók kellene, míg a közhírt gyémánta jegecesedik. Örülünk, hogy megvan és ápoljuk és fejlesszük azt, a turistáságnak is megvoltak a kinövésai, mikor azt sportszerűen kezdték egyesek üzni és rekordra dolgoztak, mi a sportnak ugyan a lényege, de a turistánál csak buzdító eszköz lehet. Ezen eltévelyedésnek vágunk előbe elődeink, kik megalakították az EKE.-t, mely a turistáságon kívül a fürdőügyeket, idegenforgalom előmozdítását, ugyszintén a közgazdasági és közművelődési ügyet tűzte maga elé programmul. Ugyebár nagyszerű prog amm ez, minek csak azt kívánhatjuk, hogy minél többen szorgoskodjanak annak megvalósításán, mikor átérezzük mindnyájan, hogy a kulturembernek ma inkább, mint valaha, nem csak szaktudásra, de nagy lelki- és erkölcsi kultúrára van szüksége, hogy a modern élet által felidézett nehézségeket uralhassa. Ma az orvosi tudomány azt tartja, hogy a nap a legjobb bacilusölő, ehez magam hozzáteszem, hogy egyuttal a legjobb léleknevelő is, mert az a sok kellemes behatás, mely egy napsütötte szép tájon a turista lelkét megragadja, annak dermezttségét felpuhítja, fogékonyabbá teszi a jó befogadására, mert ha a jó nem is mindig szép, de hatásukban mindig mindketten üditők a lélekre. Minél többen lesznek azok, kiknek lelke széppel, jóval van tele, annál szebb és jobb kell legyen az élet is az általuk alkotott társadalomban. A jobb életet, sajnos, nem ígérhetem, mert annak elkövetkezése nem rajtunk áll csupán, de egy szebb életet, azt

minden felelősségem tudatával ígérhetem. Hisz az a sok szép kép, azok a fenséges benyomások, azok az intim megfigyelések, azok az idillikus helyzetek, melyekkel a turista találkozni szokott kirándulásain oly himes szöveggel vonják be szürke életét, hogy az elfogytáig élénk színű marad. De nemcsak önmagának tesz szolgálatot az, ki táborunkat sokasítja, hanem hazájának is az által, hogy azt megismeri és ezáltal megtanulja becsülni értékeit. De aki saját hazáját megismerte, más országokra is kíváncsi lesz és ha módját ejtethi, azokat felkeresi, ismerkedése folytán vonz ide idegeneket, kik ha csodaszép tájainkat meglátják, gyógyhatású fürdőinket megismerik, gyakran és többen és többen fogják felkeresni, mi nemcsak pénzt hoz az országba, hanem gazdasági és kereskedelmi érintkezési pontokat létesít velük. Így kapcsolódik bele egyletünk a közgazdasági életbe, ugyszólván automatikusan. Hasonló a közművelődésbe való bekapcsolódásunk is, melyet játszva szolgál az a sok gyűjtemény és közlemény, melyek kirándulásaink eredményei szoktak lenni. Lart but not bart azok a gyönyörű felvételek, melyeket most szivesek lesznek előadásai keretében bemutatni: „Finta Gyula EKE. titkár, Dr. Balogh Ernő és Dr. Tulogdy János tanár urak, kiket csoportunk nevében legmelegebben üdvözlök és fáradozásukért előre is köszönetet mondok és kívánom, hogy azok termékenyítőleg hassanak lelkeinkre, hogy Egyletünk javára állhasson a régi déák kívánság: Vivat, crescat, floreat!”

Ezután Finta Gyula egyesületi jegyző felolvasása következett: Torda környékének kiránduló helyei címen, számos vetítettkép kíséretében, melyeket ifj. Tömlő István készített dicséretre méltó kivitelben. E felolvasást Dr. Balogh Ernő szabadelőadása követte Séta Erdélyben cím alatt, melynek szebbnél-szebb képei után a Gyilkostói film pergett le, majd Dr. Tulogdy János tanár tartotta meg előadását a Torda- és turi hasadék keletkezéséről és geológiai viszonyairól, kimutatván, hogy az előbbi szakadék, az utóbbit a szoros nevezete illeti meg. Végül néhány sportfilm vetítése után a propaganda-est éjfélkor ért véget. Központunk képviselőiben jelen voltak: Dr. gr. Logothetti Oroszt elnök, Dr. Gergely Endre alelnök, Orosz Endre főtitkár, Bakos Ferenc, Batiz Béla, Beke Lajos és Szolnoky Gyula EKE. tagok.

Marosszéki osztály. Január hó 29-én d. e. 11 órakor Marosvásárhelyen a kulturpalotában folyt le a propagandaelőadás. Itt a marosvásárhelyi fiók ügybuzgó és valóban lelkes ügyvezető elnöke: dr. Biró István mondott megnyitót, melyben a turistaság fejlődését vázolta. Előadó ismét dr. Balogh Ernő volt, ki a fenti előadást tartotta meg más utvonalból kiindulva. Kár hogy az egyes képek jelentőségét nem méltathatjuk, amennyiben megfelelő hely e lap hasábjain nem állhat rendelkezésünkre.

Előadás után néhány igen szép sportfilm került vetítésre. A nagyszámúban megjelent közönség Dr. Balogh Ernőt lelkesen megéljenzte. Az EKE.-et ez alkalommal Kolozsvárról Dr. gr. Logothetty Oroszt, dr. Gergely Endre, Szolnoky Gyula, Bakos Ferenc és Batiz Béla képviselték. D. u. 4 órakor a Magyar Párt helyiségében a marosvásárhelyi fiók rendes évi közgyűlést tartott dr. Sziogyártó Gábor elnökle mellett. Elnöki megnyitójában üdvözölte az EKE. központi képviselőiben megjelenteket, mire Dr. gr. Logothetti Oroszt mondott köszönetet. A közgyűlésen az egyes szakosztályok részéről elhangzott jelentések meggyőzték az EKE. központjának képviselőit, hogy a marosvásárhelyi fiók rövid egy év alatt derekasan és lelkesen tett eleget kitűzött céljának. Közgyűlés után 6 órakor tea-délután fejezte be a marosvásárhelyi fiók propaganda-előadással egybekötött napját.

Kelemen osztály. A közeli Kelemen-havasokról elnevezett szászrégeni „Kelemen osztály” március 4-én rendezte meg propaganda előadását az ottani bálteremben, melynek hatalmas nézőterét és karzatát zsufolásig megtöltötte a tarka gyermeksereg a d. u. 5 órakor kezdődő előadáson, Szászrégen összes iskolái kivétel nélkül résztvettek a gyermekek számára külön rendezett előadáson és élénk érdeklődéssel kísérték Orosz Endre főtitkárnak „Az ősemler élete” címü,

félszáznál több vetítettképpel illusztrált előadását, melyet kezdetben Pop Aurél lyceumi ig. román nyelven, Weltzer Ágost tanár (a Szász Kárpát-Egyesület titkára) német nyelven tolmácsolt a tanulóknak. A zúgó tapssal fogadott előadás után Dr. Balogh Ernő „Erdély gyöngyei” címen ugyancsak vetített képekben mutatta be Erdély legszebb részeit, a Gyilkos-tó és környékének filmes bemutatásával kapcsolatban. A szép képek megtették hatásukat. Szerencsés ötlet volt a szászrégeni osztály elnökségétől a gyermekelőadás megrendezése, ami ezután utmutatóul is szolgálhat a vidéki osztályoknak arra, hogy az EKE. központi előadásai alkalmával igen tanulságos az iskolás gyermekek részére külön előadást rendezni. — Este 9 órakor a felnőttek számára folyt le ugyanott az előadás. Az estélyt Dr. Bertin Ferencnek, az osztály elnökének megnyitója vezette be, melyben szép gondolatokkal telített beszédben hangsúlyozta ki, hogy a turistaság alázatosságra tanít, erőssé, kitartóvá és türelmessé teszi az embert s oly tulajdonságokkal ruhazza fel, hogy egy-egy szép kirándulás után észre sem veszi a megtett ut fáradalmait, mert a kellemes emlékek elnyomják a testi fáradtságot. Az őszinte természet szépségeinek messzemenő hatásai vannak, azért kell a turistaságot ápolni és fejleszteni. A tartalmas megnyitót a szépszámu közönség nagy tetszéssel fogadta. Ezután Orosz Endre, majd Dr. Balogh Ernő tartották meg előadásukat. Mindkét előadást a közönség megtapsolta. A szászrégeni osztály lelkes elnökén kívül Dr. Kovács László osztálytitkárnak jut a feladat, hogy az osztály valóban egy új, eleven hajtása legyen az EKE. központjának.

Gutin-osztály. Március hó 7-én Nagybányán rendezett a központ előadást a hatalmas István-szálló mozitermében. Előadás előtt a Polgári Kör egyik szobájában közgyűlést tartott a nagybányai fiók (Gutin-osztály, mely 1932. május havában alakult meg. A közgyűlést dr. Balogh János társelnök nyitotta meg, utána Tréger Lajos al-elnök ismertette visszapillantás keretében a végzett kirándulásokat, majd Schwartz Ferenc titkári jelentését olvasta fel. A pénztári jelentés után megalakították az új tisztikart és egyhangulag elfogadták a választmány jelöléseit. Dr. Bohatielt tb. elnöké, Havas Jánost elnöké választották. Alelnökök lettek: Lerch Béla, Nicora Eftimiu, Tele Géza, Trefort Ferenc és Tréger Lajos; Schwartz Ferenc titkár. Altnáder József pénztáros és Dr. Földes István jegyző lett. Közgyűlés után, 9 órakor kezdetét vette Dr. Balogh Ernő előadása, melyet 60 diapositiv vetítése kísért. A Gutin-ról 9 felvettelt mutatott be, a fiókosztály külön kérésére. A nagybányai közönség az előadást élénk figyelemmel kísérte s az előadót tapsokkal jutalmazta.

EGYESÜLETI ÉLET

Egy turistaházi kép magyarázata.

Az EKE-tagok újabb nemzedéke nem igen ismeri egyesületünk múltját és ennek tudható be, hogy többen hozzám, mint az EKE történetírójához kérdést intéztek, hogy a kolozsvári bükkerdei turistaháznál látható képnek mi a magyarázata? — Mielőtt erre válaszolnék, szabadjon előrebocsátanom az alábbiakat.

A kirándulási kedvből származó teljesítményeknek tulajdonképen semmi köze sincs a versenyhez, de azért mégis „rekordoknak” tekinthetők és így minden kérdés nélkül némi egylettörténeti jelentőséggel bírnak.

Nemrégiben híre kelt, hogy Nagyszébenben él egy szász turista, aki hatvanegynéhányszor járt fenn a Nyegojon, vagyis annyiszor, ahány az életévének a száma.

Hasonlóképen él Erdélyben egy ismert magyar hegymászó is, aki vonzalmát az Ünökőre pazarolja s állítólag vele történt meg, hogy fele útból visszatért az ottani menházhoz, mert kedvenc pipáját ott fenn felejtette.

De nemcsak a zord csúcsoknak, hanem a szelidebb vidékeknek is van ilyen hű természetbarátja.

Kár, hogy hiteles vagy hozzátéveleges adatok híján nem ismerjük az EKE-tagok ilyenyszerű statisztikáját, miáltal nyilvánvalóan kirándulólhelyeink egyéni vonatkozású forgalmát, illetőleg kultuszát, mely elárulná, hogy pl ki járt legtöbbször valamely tájon tagjaink közül.

Talán itt említjük meg, hogy turistaházunk üveges verandáján egy fénykép van kifüggesztve, amely néhai T a n á c s József egykori turistaházi gondnokot és ezen sorok íróját ábrázolja, kik a bükk-tetői és bükkalji vendégkönyvek szerint, de saját hiteles feljegyzéseik alapján is a legrégebb idő óta nagy rekordot értek el a Bükkerdő kultusza terén. Állítólag mások is vezettek tura-kimutatást, de sajnos, nincs róla tudomásunk, pedig az közérdeklődésre tartana igényt, mert a céltudatos turista nemcsak passzív élvezője kell hogy legyen a tájraili, néprajzi és természetrajzi jelenségeknek, hanem azoknak az egyesületben vagy a sajtóban történt közlésével is ébren kellene tartania a természet szeretetét.

Legrégibb vérbeli turistáinknak szintén voltak kedvenc kirándulólhelyei, így például többek közt H a n g a y Oktávának Dobrin, dr. P r i m i c s Györgynek Oncsásza, C z á r á n Gyulának Biharfüred s hogy nőket is említsünk: H a r m a t h Lujza úrnőnek a Torda-hasadék, R o s o n b e r g e r Fáninak a Leányvár és így tovább.

Hát nekem is szabadjon bevallanom, hogy életemben többszázra menő nagyobb kirándulásaim mellett közelségénél fogva természetesen leggyakrabban a Bükköt kultiváltam, miről szűkebb kirándulótársaim körében tett bizalmas nyilatkozatom alapján, bizonyos rekord-szám került nyilvánosságra.

Miután az én 30 éves főpénztárosi jubileumom már évekkel ezelőtt megtörtént, sőt azóta az idén az EKE tisztviselői szolgálatomnak 40-ik évfordulóját is megérnem sikerült, ennél fogva kijelenthetem, hogy hivalkodni nem célozom, mindazonáltal a fentemlített kép magyarázatához tartozik, hogy tulajdonképpen miben is áll az én kirándulási rekordom? Hiteles följegyzéseim és valószínűség-számításaim szerint az elmúlt nyáron megértem e z r e d i k

egynapos városkörnyéki (bükki) kiránduláson.

Tehát ezer nap ezer turájáról van szó helyi viszonylatban.

Első pillanatra talán meseszerűnek tűnik fel ezen fantasztikusnak látszó statisztika, de ha figyelembe vesszük, hogy a kimutatás adatai az 1876 szept. 15-től kezdve 1932 okt. 23-ig elég hosszú időre vonatkoznak, akkor azok valódisága elfogadható.

Tehát ne jubiláris lehetőségről, hanem egyszerűen egy nem közönséges természetaráti tényről beszéljünk, melyet azért is véltem alkalomszerűleg most szótvetni, mert egyuttal épen most 30 éve annak is, hogy az EKE által kezdetűl fogva előszeretettel ápolt Bükk-erdőben a rendszeres turista-kultusz megindult, mely aztán a jelenlegi kirándulási kedv fokára emelkedett.

Hiszen a Bükk-erdő ma már az EKE-tagok turistagyakorlatainak is egyik közkedvelt előiskolájává vált.

Ennél fogva a turistaházi kép alakjainak a Bükk és így a turistaság kultusza terén kifejített tevékenysége irásban és kirándulásban egyaránt például szolgálhatnak a fiatal turistáknak, minden kérdései szándék kizárásával és az EKE javára.

Z a i a .

Világjáró E. K. E. tag. Az Erdély 1932. évf. 3-ik számában (66 l.) volt utoljára szó a fenti cím alatt K. Kállai Jenő E. K. E. tagról, aki május 10-én irt képeslapja szerint akkor Cairóban tartózkodott. Innen Palesztinába kerekedett s június 9-én a Földközi tenger partján fekvő Jaffa kikötőváros Tel-Aviv részéből jelzi hollétét, hol több időt tölt el, mert csak 25-én irt Petach-Tikvahból, július 6—15-én ismét Jaffában lakik, aug. 2-án Sixth, 9-én Jeruzsálem, Bethlehem, Hebron felé veszi útját; meglátogatja a híres metullahi vizeséseket, 15-én Jaffa, Ghederah colonia, Emek-Israel, Zikron-Jacobról irt, 27-én eléri a tengerparti Haifa kikötővárost, aug. 29-én Názareth, Tiberiás, Safed jelzik útirányát, mignem szeptember 5—9 között Damascus város nevezetességei kötik le figyelmét. Innen tovább menve 20—23-án Beyrouth kikötővárosban tartózkodott s ezután nincsen híradás róla, hogy 3 hónapra át mi történt vele, úgy, hogy csak 1833. jan. 26-án küld lapot Tunis Bizerta városából, 28-án Béja, II. 9-én Sétif, 12. Kerrata, 13. Chabet el Akra, Bougie, 17-én Algor, márc 3-án az algériai Orán s legutoljára a marokkói Casablanca városból jelzi utirányát. Utjában általa festett képes levelező lapok elárulásával foglalko-

zik s nem éreketlen tudni róla még, hogy az 1933 évi Eke tagdíját is befizette. Igérete szerint utjának további állomásairól tudósítani fog.

Kérelem. Tisztelettel kérjük mindazokat a tagtársainkat, akik tagdíjaikkal még a múlt évről is hátralékban vannak, hogy azt egyesületünk pénztárába (Str. Matia 3., Mátyás király-ucca) legalább részletekben beküldeni sziveskedjenek, mert nemcsak az „Erdély“ folyóiratunk pontos megjelenése, hanem munkaprogrammunk többi pontjainak megvalósítása is csak akkor lesz lehetséges, ha tagjaink ebbeli kötelességeiket, bár megkésve, de mégis teljesítik.

EKE. hangverseny. Az Erdélyi Kárpát Egyesület elnöki rendezésében évenként megtartani szokott nivós hangversenye márc. hó 5-én, vasárnap este folyt le szépszámu disztíngvált közönség jelenlétében, a róm. kath. főgymnasium dísztermében. A műérzékkel gondosan összeválogatott magas színvonalu műsor első száma a jóhírnevű „Kolozsvári Koncert Szalon Zenekar“ által előadott Rachmaninoff Préludje volt, majd Dr. gr. Logothetti Oreszt. az egyesület ágilis elnöke avatott tollal megírt frappáns kis meséit olvasta fel külföldi utja emlékeiből. Jellemző, tömör előadása nagy sikert váltott ki a hallgatóság körében. Ezután Kemény Kató bárónő nagy rutinnal énekelt csengő meleg hangján francia és német dalokat Zsizsmann Rezső precíz zongorakíséretével. Óriási tapsorkán jutalmazta Paull Gyula boszorkányos technikájú saját szerzeményeivel kombinált zongorajátékát. „Magyar hallgatós és csárdások“ból ráadást is követelt az elragadott közönség. Szünet után újra a „Kolozsvári Koncert Szalon

Zenekar“ kítűnő együttese nyitotta meg a műsort, előadván SindingFrühlingsrauschen-jét és Tschajkowsky Barcarole-ját, mely után gr. Wass Albert mély gondolatokkal telt modern stílusu novellájában gyönyörködött a közönség. Majd újra a bájos megjelenésű Kemény Kató bárónő lépett a pódiumra, ezuttal Kodály dalaival aratva sikert, úgy, hogy ismétlést is kellett adnia. A műsor utolsó száma Sassi Nagy László hegedűszámai voltak, aki Puskás Béla négytagu zenekarának kíséretével adott elő nagy tetszéssel magyar népdalokat Az EKE. tradícióinak most is mindenben megfelelő s ritka művelvezet jelentő est emlékeivel oszlott szét az elitközönség, hálásan gondolva az egyesület buzgó elnökére, Dr. gr. Logothetti-re, akinek fáradozása tette lehetővé a nehéz gazdasági viszonyok dacára az idén is a koncert megtartását.

Kérelem az EKE. összes tagozataihoz. Tordai osztályunk alulírott Elnöksége nevében tesszük közzé az alábbi kérelmet: Az EKE. tordai tagozata elhatározta, hogy a világhírű Torda-hasadékban felépíti a már régóta nélkülözött menedékházat. Saját erőnkéből ezt nem tudjuk megtenni s ezért testvéri szeretettel fordulunk az EKE. tagozataihoz s kérjük, hogy minden tagozat járuljon hozzá e menedékházhoz tetszésszerinti összeggel s ennek ellenében mi kötevezük magunkat arra, hogy ha az adakozó tagozat hasonló építkezést fog eszközölni, mi az adományozott összeget visszafordítjuk. Mi úgy gondoljuk, hogy az összeg legkönnyebben gyűjtés útján hozható össze, mi által sem a tagok, sem a közpénztár nem lenne megterhelve. Az Elnökség nevében: Varga János, alelnök. (P. h.) Walter Sitler, titkár.

IRODALOM

Egy kolozsvári könyv-unikum. Néhai dr. Mály István ajándékából az EKE muzeuma egy ritka bibliográfiai művet vallhat magáénak, mely egy 150 cm. hosszú és 60 cm. széles anatomiai táblákból álló hatalmas könyv, az emberi testet alapos rajzok után készült művészi metszetekben tünteti fel.

Ezen, ma már „Kolozsvári Albinus“ név alatt, a bibliográfusok által ismert és nyilvántartott anatomiai atlasz, Albinus hollandi egyetemi tanár világhírű műve, mely 1747-ben került ki a sajtó alól és korszakalkotó hatást gyakorolt a leiróbonctan tanítására.

Ez a nevezetes könyvóriás külföldön is csak a régebbi egyetemek könyvtárában található, melyből egyetlen lapot a háboru előtt ezer koronára becsültek.

A kolozsvári példány 11 lapból áll és teljesen ép állapotban van.

Ez a könyv, mint saját kiadásu, ma már több mint 170 éves tudományos munka állítólag csak 100 példányban készült és 30 ezer hollandi forintjába került Albinus mesternek 1747-ben. — Az EKE ezen kulturkincsét sok tudós megbámulta, 1904 szept. 28-án tett látogatása alkalmával Berzeviczy Albert a m. tud. ak. elnöke, akkori kultuszminiszter is nagy dicsérettel lapozta

végig a vászonra vont rajzmetszeteket. Nemrégiben dr. Pataky Jenő egy orvostörténeti nyilvános előadás keretében mutatta be, az erdélyi orvosi körök élénk érdeklődése mellett.

A Szász Kárpát-Egyesület Évkönyve. A Siebenbürgischen Karpathenverein elmúlt évi működéséről kiadott Évkönyv, a *Jahrbuch* XLV. évfolyama bagyta el a sajtót, mely 87 oldalon tárgyalja a szükséges tudnivalókat. A füzetnek mindenesetre legérdekesebb része az orvosjelölt Kepp Richárd által megírt: „Das Retezatgebiet als Ausflugsziel für Touristen“ című gondos értekezése, mely 32 oldalon tárgyalja az autopsziából jólismert Retezát hegytömegét. Erdély ezen legvadabb hegyvidékének teljes leírását nélkülöztük, mert miként szerző is írja, voltak róla egyes kirándulási leírások, utikalauzokba foglalt rövid ismertetések, vagy tisztán tudományos jellegű tanulmányok, de éppen a turisták részére, mint kirándulási célpontokat összefoglaló ismertetés hiányzott. Ez készítése szerzőt ezen tanulmánya megírására, melyben a Retezát masszívumát Haret geológiai felosztása alapján a következő 5 csoportra lehet különíteni. I. Északon a Pietrile regio, II. Keleten a Custura regio, III. Középen a Bucura regio, IV. Nyugaton a Zenoga regio és V. Délkeleten a Câmpusel regio. — Szerző ezen tanulmánya mellé a Retezát hegység átnézeti térképvázlatát is mellékeli, melyen a hegyi patakok, tengerszemek és az összes hegy-csúcsok métermagassága fel van tüntetve elnevezéseikkel együttesen. Megtudjuk ezekből, hogy legmagasabb a Pelaga =

2511 m. Nevezetes magaslatai még a Kis-Retezát = 2278 m. Nagy-Retezát = 2484 m. A Bucura = 2436 m: A Slivei = 2346 m. A Zenoga cs. = 2282 m. A Papusa = 2502 m. és a Verfu-Mare = 2456 m.

Az évkönyv további részeiben az egyesületi közlemények következnek, u. m az 51-ik közgyűlés leírása, csereviszony, számadás, majd a fiókosztályok ismertetései, melyek szerint Besztercén, Szászvároson, Bukarestben, Csernovitzban, Fogarason, Szebenben, Brassóban, Lupényben, Medgyesen, Szászsebesen, Szászrégenben, Segesváron és a Zsilvölgyében vannak osztályai az egyesületnek. Végül a választmány, tisztikar és a tiszteleti tagok névsora zárja be az évkönyvet, melyet retezáti részében 6 kép is illusztrál. Bolti ára 40 lei.

Biharország címen ismét életre kelt a Bihari Turista Club hivatalos lapja Nagyváradon, melyet miként régebben, most is Papp Lajos szerkeszt. Ezen új évfolyam 1-ső száma 1932. szept. hónapban quart alaku 8 oldalon, boríték nélküli szerényebb köntösben indult meg és előfizetési ára évenként 60 lei Romániában, 3 pengő Magyarországon. Szerkesztősége Take Ionescu ucca 9 sz. alatt van. Az eddig megjelent 4-ik számból kiemeljük Dr. Zsembery Gyulának, a Magyar Turista Szövetség elnökének „A turavezetés tudománya“ c. vezércikkét és Mátyás Vilmos aradi osztályunk főtítkárának „Szamosbazar feltárás“ c. előzetes jelentését. A részletes leírás mai számunkban olvasható.

VEGYES

Romániai turista kiállítás. F. hó 12-én d. e. 11 órakor nyitották meg Kolozsvárt a vármegyeháza kistermében válogatott uri közönség előtt azt a turista propaganda kiállítást, melyet Carol király legmagasabb védnöksége alatt a sajtóminiszterium Savel Radulescu külügyi alminiszter kezdeményezésére az ország különböző vidékeiről készített pompás fényképnagyításokból állított össze. Hatieganu Emil erdélyi miniszter nyitotta meg, ki után Dr. Titu Vasiliu, a Touring Club Munți Apuseni osztályának elnöke vázolta a turistaság s e kiállítás propaganda hatásának nagy jelentőségét. Majd Prodan Ioan altábornagy, hadtestparancsnok beszélt a turistaság ügyének napjainkban annyira figyelemre méltó időszerűségéről. Az elhangzott meg-

nyitó beszédekre Alexandru Bădăuța, a külügyminiszterium propaganda osztályának igazgatója válaszolt. A kiállítás anyagát a terem 4 fala szerint csoportosították és pedig Hátszegvidék, Fogaras és Bucsecs vidéke, az erdélyi Érc-hegység, Máramaros és a Duna delta-tengerparti helyek gyönyörű vidékeiről felvett képekben. Összesen 202 kép volt kiállítva, melyeknek tárgyai: havasi hegyvidékek, sziklaalakzatok, tengerszemek, juhnyájak, havasi pásztorok, továbbá falusi házak, kapuk, fakeresztek, régi fatemplomok és népviseletek, mint néprajzi jelenségek. Az előttünk annyira ismeretes erdélyi gyönyörű vidékeknek nemcsak félméter, hanem 70—80 cm., sőt 1 méternyi nagyságu remek fényképnagyításai keskeny, tölgyfaszínű fake-

retbe voltak betéve és a terem falait a menyezetiig betakarták. A kiállítás értékét nagyon csökkentette a feliratok hiánya, amit még a kiadott katalogus is fokozott azáltal, hogy sok helyen abban sem találjuk meg a hely pontos megnevezését. Az meg nemcsak reánk kisebbségekre nézve hátrányos, mint inkább a kiállítás propaganda tényére is káros, hogy abban sem magyar, sem szász, sem vándorcigány etnografia nem szerepel, holott akár a kalotaszegi és torockói, vagy a székely és szász festői népviseletet, akár pedig a kalotaszögek messze földön híres faragó művészetét tekintjük, az idejövő turisták részére épen olyan vonzó és érdekes látnivaló, mint pl. a bemutatott mőcök vagy hátceganók. Különben a nagy látogatottságnak örvendő kiállítás sikerült, szabad bemenetel mellett 10 napig volt nyitva és egyesületünk részéről is sokan látogatták. Ilyen propaganda kiállítások megrendezését ajánljuk fiókosztályaink figyelmébe.

Kedvezményes vasúti jegyek. Mindenki előtt közzismert tény, hogy az ország legnagyobbik közüzeme a vasut, egész forgalmi szervezetében már évek óta stagnáló állapotban szenved. Pedig ezen egy kis szociális érzéssel könnyen lehetne segíteni. Éveken át rendszeresen kértük a Cfr. Igazgatóságától a turistáknak mindenütt kijáró 50%-os utazási kedvezmény engedélyezését, mert hiszen ők nem anyagi hasznot hajhászó kalmár célból utaznak, hanem tanulmányi s így közmívelődési célokat szolgáló érdekből óhajtanak az ország minden vidékét megismerni. Sajnos! kéréseinkre, ha jött válasz, annak értéke a turistaság szempontjából sohasem volt. Így is vették annak hasznát. Ma nálunk a legdrágább közlekedési eszköz a vasut. Egészen természetes tehát, hogy felülkerekedtek az autóbusszjáratok, melyek a városokból, falukból majdnem a végcélig olcsóbban szállítsák a turisták ezreit. Most aztán észbe kapott a Cfr. is, kibocsátván az alábbi kedvezményeket turisták, sportolók és vekendezők számára.

1. A Foaia Oficială Cfr. folyó évi II. 16-ki 636-ik számában 18.083 R. A. din 2, 1933 sz. a megjelent rendelet szerint március hó 1-től legalább 3 együttutazó turista vagy sportegyleti tag 33% kedvezményt kap a Cfr. által kiadandó utazási karnetek alapján.

2. Ugyancsak márc. elsején lépett életbe a 300 kilométeren belüli vekendjegy, melyet a kiinduló állomáson szombat déli 12 órától megváltva vasár- és ünnepnapokon, hétfőn d. u 3 óráig érvényes a visszautazásra is új jegy váltása nélkül. Kedvezmény 20%. Az utazás a végcéll előtt meg nem szakít-

ható. Szombaton és vasárnapon kívül az alábbi ünnepekre érvényesek ezek a vekendjegyek: Újév, vízkereszt, husvét 3 napján, Szt. György-nap, május 1-én. a függetlenség ünnepén, Konstantin és Szt. Ibona, Junius 8-án (II. Carol király trónfoglalása), Péter és Pál napján (június 30), Illés próféta napján, Úr színeváltozásakor, Ker. Szt. János napján, Nagyboldogasszony Szt. Páraszkhiva napján, nov. 1-én, Mihály és Gábor napján, Miklós napján és végül karácsony 3 napján. Ezek a vekendjegyek megfelelő pótdíj ráfizetéssel gyorsvonatokra is használhatók Visszautazásnál a jegyet a a pénztár tusbélyegzőjével kell láttamoztatni.

3. Vármegyék székhelyére történő utazásnál ugyanazon közigazgatási kerületben 25%-os kedvezményű menettérti jegyek adatnak ki az utazás megszakítása nélküli rendeltetéssel.

4. Vannak menettérti jegyek a falusi lakosság részére be a városokba (60 km. körzetben), melyek 20% kedvezményesek, 24 óráig érvényesek és az utazás megszakítása nincs megengedve. Ezen kedvezményekkel szemben a f. évre megszüntették a körtutazási jegyeket, amelyek nagy távolságokra irányított kirándulásoknál eddig olyan célszerűeknek bizonyultak. Ezek megszüntetését a nagy turákát rendező turistáink egyöntetűen nehézményezik.

5. Végül meg kell még említenünk a fürdőjegyeket, melyek révén a fürdők és üdülőhelyek látogatói a hazautazáskor 50%-os kedvezményt kapnak, ha a Cfr. által nyomtatott igazolványon a fürdőigazgatóság igazolja, hogy az illető legalább 15 napig tartózkodott a fürdő- vagy üdülőhelyen.

Balneológiai előadás Szovátáról. F. évi márc. hó 14-én az Erd.-Muz.-Egylet természettudományi szakosztálya rendezésében népszerű propagandaelőadást tartott Szováta-fürdőről Bányai János székelyudvarhelyi tanár. A vetítettképek egész sorozatával illusztrált szabadelőadásában változta a szovátai sotelep múltját, majd a községnek 1500 körül történt alapítását. Ismertette a Medve-tónak a napsugarak elnyeléséből származó rejtélyes melegét, amelyet az erdélyi sóstavakban régóta észleltek s amit Kalecsinszky Sándor kémikus derített fel 1906-ban. A szovátai meleg konyhasóstavakról, mint természetes hőakkumulátorokról irt művéért a Magyarhoni Földtani Társulat a dr. Szabó József-féle érdemmel tüntette ki Kalecsinszkyt. Előadó végül bemutatta a sóhegyeket, sóstavakat, a fürdő új épületeit és környéke kirándulóhelyeit, a hozzájuk fűződő mondákkal együtt.

„Biharország szépségei“ cím alatt, mintegy 70 elsőrendű vetített képpel illusztrálva tartotta Aradon az Iparosok Szabadegyletemén Fischer Aladár román. kath. főgimnáziumi igazgató, aradi osztályunk vezetőségi tagja, aki számtalan kirándulást vezetett Biharmegye gyönyörű hegykoszorúta vidékeire, — lebilincselő, eleven és érdekes előadását. Ebből az alkalomból az érdeklődők zsufolásig megtöltötték az Iparos Kulturház nagytermét, melyben 300-nál is több ülőhely van. Szép képekben mutatta be Nagyhalmagy vidékét, a Gainát, az ott divó leányvásárt, Körösbányát, a Vulkan és Detonátát, a szkerisorai jégbarlangot, Ponort, a Galbina völgyét, stbit. Valamennyi kép között a legmeghatóbb volt a kirándulók tábori miséje, sátorverés, ebédkészítés. stb. Az előadás befejeztével Z á r a y Jenő osztályvezető az EKE nevében lelkes szavakban mondott köszönetet a kitünő előadónak s a közönség percekig tartó tapssal ünnepelte Fischer igazgatót. Az aradi osztály rendezésében Fischer igazgató február hó végén ugyancsak az Iparos Szabadegyletemen vetítettképes előadást tart a Szamos völgyéről. Bár többi osztályaink is rendeznének ilyen tanulságos előadásokat, ha másért nem, legalább a turista propagandáért, mert enélkül az elárult turistaság ügye nem fog előrehaladni.

A Bihari Touring-Club névváltozása.

A Touring Clubului României sub Secția Stâna de vale tiltakozást jelentett be a „Touring-Club Bihor“ elnevezés ellen, mert a „Touring“ megnevezést Romániában egyedül csak az ő együletük viselheti. Ennek következtében a „Bihari Turista-Club“ nevet vették föl, amely legalább magyarabb a réginél.

A Kárpát-Muzeum vasárnap délután kivételével nyitva van minden nap d. e. 9—1 és d. u. 3—5 óra között, mely időben látogatók megtekinthetik úgy a táj- és néprajzi, valamint az 1848—49-iki szabadságharcú ereklye muzeum gyűjteményét is. Az iskolák tanulójának a tanárok vezetése melletti csoportos látogatása minden kedden és csütörtökön ingyenes, más napon gyermekek 5, felnőttek 10 lejt fizetnek. Tagjaink figyelmét felhívjuk a Kárpát-Muzeum gyűjteményeinek látogatására amelyek a f. évi tagsági jegy felmutatása ellenében naponként ingyen tekinthetők meg.

Turistaság vagy turisztika? A szabad természetben való tervszerű barangolás egészséges, szórakoztató és tanulságos gyakorlása azon cél, amely a turistákat fog-

lalkoztatja. Ezen sportszerűnek látszó tevékenységet minden más hasonló sporttól megkülönbözteti a vele járó szellemi élvezet, a honismeret terjesztése és az ugynevezett sportláz, a verseny kizárása. A turista természetkedvelővé és a népbarátjává válik, mihelyt a városok háztömegeiből kijutva a hegység vagy az erdőség szépségeiben talál időtöltést, megfigyelésre és följegyzésre alkalmas jelenségeket.

Mindazt, ami a turisták érdeklődését, törekvését, teljesítményét felöleli, külföldön a turisztika kifejezéssel jelölték meg, mely ma már magyarazatra nem szoruló fogalomná vált.

Mikor az EKE, „Erdély“ című folyóirata megindult programjába vette, hogy a turisztika idegenszerű szót a *turistaság* magyaros kitejezésével pótolja, mely már a Téglás Gábor által szerkesztett és az EKE. alukulása évében megjelent „Erdélyi Uti Kalauz“ első kiadásában polgárjogot nyert.

Azóta az összes lexikonok átvették, sőt a magyar turistairódlom is elfogadta. — „Erdély“ folyóiratunk szerkesztősége tehát a következetesség elvének hódol, ha az újabban itt-ott felbukkanó „turisztika“ kifejezés helyett a jó hangzású és magyaros *turistaság* kizárólagos használatát kéri az Erdély részére beérkező cikkek íróitól.

Székelység címen Bányai János szerkesztésében Székelyudvarhelyen jelenik meg a Székelyföldet és népét ismertető havi folyóirat, melynek a III. évf. 1—2. száma érkezett be hozzánk utoljára, első oldalán az udvarhelyi női viseletet ábrázoló csinos rajzzal. Tartalma: Olvasóinkhoz cím alatt a szerkesztő mondanivalói, majd Szt. Margit száz székely vitéze, A székelyföldi idegenforgalom, Góbéságok, Közművelődési mozgalmak, Gazdálkodás, Testedzés, a Székelyföld kutatása, Lap-szemle és Lármafa címek következnek. A kettős füzet terjedelme 16 oldal.

Európai körutazás. F. évi febr. 10.-én jelentkezett turista-irodánkban Bubernik Gyula gyulafehérvári turista, aki bemutatta nekünk roppant sok pecséttel és aláírásokkal ellátott érdekes, vaskos úti-albumát, melynek tanúsága szerint eddig Romániát beutazva, 3740 km. utat gyalog és 1859 km. utat kerékpáron tett meg az országban. Turista módon való utazását most egész Európára kiterjeszti, kulturális ismereteinek kibővítése végett. Turista-tanfolyamunk hallgatói albumából sok okulást szereztek, viszont ő ezen estén az előadásokat hallgatta végig.

Kimutatás

**az Erdélyi Kárpát Egyesület aradi Czárán Gyula osztályának
az 1932. évi gyalogos kirándulásairól.**

Sorszám	Idő	A kirándulás helye	A vezető neve	Részvevő szám	Km.
1	ápr. 23 - 24	Kaszója—Hegyes—lványica—kladovai völgy	Glück L.	14	68
2	" 24	Feredő forrás—Cserszka-völgy— Schmidt forrás	Rózsa L.	7	22
3	május 1	Solymosi vár—Irma forrás—solymosi völgy	Glück L.	9	20
4	" 1—2	Solymosi völgy-Ivanyica - milovai völgy	Schweier L.	23	44
5	" 2	Milovai völgy	Glück L.	11	14
6	" 8	Cserszka völgy—Schmidt forrás	Schweier L.	27	21
7	" 15	Radnai gerinc ut—kladovai völgy	Kalmár J.	14	28
8	" 15—16	Radnai gerinc—Kaszója—Milovai völgy —Irma forrás—solymosi völgy	Glück L.	11	40
9	" 22	Világosi vár—Feredő és nefelejts forr.	Glück L.	34	16
10	június 5	Hód-sbodrogí zárda, hármassziget	Glück L.	11	26
11	" 8—9	Hegyes Drócsa	Grünwald	11	67
12	" 9	Solymosi vár—Irma forrás—solymosi völgy	Scheffer	13	20
13	" 12	Solymosi vár—Irma forrás—milovai völgy	Glück L.	5	35
14	" 19—20	Resica—Stajerlak	Glück L.	26	18
15	" 26	Radnai gerinc-ut—kladovai völgy	Rózsa G.	7	20
16	július 2—3	Meziádi cseppkő barlang és környéke	Glück L. Arros E.	26	18
17	" 3	Kecskés-hegy—kladovai völgy— Schmidt forrás	Rózsa G.	7	18
18	" 10	Lippai vár—Lippafüred	Arros E.	5	18
19	" 30—31	Menyháza fürdő és környéke I. csoport	Orosz Gy.	25	12
	u. a. és	" " " " II. "	Dávidházi	25	12
	u. a. aug. 1	" " " " III. "	Záray J.	26	12
20	aug. 1—3	Retyezát	Kálmán J.	7	130
21	" 14	Nefelejts for.—Mész- és Cserszka-völgy	Mátyás V.	11	26
22	" 14—19	Alduna—Hátszeg—Retyezát—Vajda- hunyard	Glück L.	19	93
23	" 20—21	Meziádi cseppkő barlang és környéke	Arros E.	23	12
24	" 26— szept. 8	Nagyvárad—Kolozsvár—Dorna Vatra	Glück L.	3	120
25	aug. 28— szept. 4	Cserszka-völgy—Schmidt forrás—soly- mosi várIrma-forrás—	Kálmán J.	7	18
26	" 4	Solymosi vár—Irma forrás—solymosi völgy	Dávidházi	9	20
27	" 17—18	Solymosi vár—Irma forrás—Kaszója— Kladova	Schweier L.	11	35
28	" 18	Drauc—Hegyes és vissza	Dr. Grumaz	2	20
29	" 18	Nádas—Konop	Bratescu Z.	2	23
30	" 25	Drauc—vályu forrás—Hegyes—Arany- ág—Drauc	Dr. Grumaz	8	24
31	okt. 2	Kecskés—kladovai völgy	Rózsa G.	13	18
32	" 10—14	Hegyes és környéke	Glück L.	4	80
33	" 16	Világosi vár—Feredő forrás	Schweier L.	5	12
34	nov. 8	Nefelejts és Spiroch forrás—világosi vár	Glück L.	6	22
35	" 20	Világos—Feredő forrás—ördög fej— Schmidt-forrás	Rózsa G.	6	25

Arad, 1933. január 1.

összesen 473 1226

Kimutatás

az aradi Gzárán Gyula-osztály kobelében létszeltt kerékpáros osztály 1932. évi kirándulásairól.

Sz.	Idő		A kirándulás helye	Vezető	Részvétel száma	Megtett ut km.-ben
	hó	nap				
1	szept.	5	Arad—Bogdaringós fürdő és vissza	Fränkel Alfréd	7	78
2	"	11	Arad—Világos és vissza	" "	8	54
3	"	18	Arad—Lippafüred és vissza	" "	6	78
4	okt.	2	Arad—Temesvár és vissza	" "	6	104
Összesen					27	314

Meteorológiai megfigyelési táblázatok.

Megfigyelési hely: Cluj-Kolozsvár, egy 335.⁸³⁴ tenger-magassági pontja, reggel 7^h.

1932. JULIUS								1932. AUGUSZTUS											
Nap	Légszámérték állás		Hőmérséklet C°		Levegő nedvesség	Fellegek eloszlása tízedelekben	Szélirány és erősség	Csapadék mennyiség		Nap	Légszámérték állás		Hőmérséklet C°		Levegő nedvesség	Fellegek eloszlása tízedelekben	Szélirány és erősség	Csapadék mennyiség	
	Maximum	Minimum	Maximum	Minimum				Eső mm.	Hó cm.		Maximum	Minimum	Eső mm.	Hó cm.					
1	734	+32	+16	58	4	Ny	—	—	1	733	+38	+15	46	2	ÉK	—	—		
2	732	+30	+16	55	3	Ny	—	—	2	733	+36	+16 ⁵	50	3	—	—	—		
3	729	+32	+16 ⁵	50	4	Ny	—	—	3	730	+32	+15	50	4	ÉK É	—	—		
4	730	+34	+17	53	2	Ny, DNy	—	—	4	728	+26	+15	62	10	É2 K3	—	10		
5	733	+39	+17 ⁵	45	2	—	—	—	5	725	+20	+11	80	10	ÉNy ⁵ Ny ⁶	—	12		
6	733	+35	+16	43	2	—	—	—	6	724	+19	+11 ⁵	84	10	Ny ⁶	—	8		
7	732	+40 ⁵	+18	40	4	Ny 3	—	—	7	726	+20	+11 ⁵	80	7	Ny ⁵	—	5		
8	733	+40	+18	38	2	Ny 2	—	—	8	726	+18	+11	81	10	Ny ⁴	—	—		
9	733 ⁵	+42	+18 ⁵	37	1	—	—	—	9	727	+28	+12	70	6	Ny ⁶	—	10		
10	732	+41	+19 ⁵	30	9	ÉNy ² 3	—	—	10	730	+23	+15	70	7	É2 ÉNy ³	—	—		
11	732	+43	+20	40	6	ÉNy	—	—	11	731	+25	+14	70	6	ÉNy	—	—		
12	721	+43	+20	42	5	—	—	—	12	732	+28	+15	68	5	É	—	2		
13	732	+40	+18	43	5	K3ÉK ⁴	—	—	13	733	+35	+15	66	3	É	—	—		
14	730	+40 ⁵	+19	44	7	DK ⁴ DK ²	—	—	14	733	+35	+15	60	2	ÉK	—	—		
15	729	+36	+17 ⁵	46	10	ÉK ³ Ny ⁴	—	—	15	733	+38	+15	60	4	ÉK K ²	—	—		
16	728	+39	+19	47	9	ÉK ² Ny ³	—	—	16	733	+39	+16	58	0	ÉK K ³	—	—		
17	766	+38	+16	47	10	ÉK ⁴ Ny ⁴	—	—	17	730	+36	+15	60	7	ÉNy ⁴ Ny ⁴	—	—		
18	726 ⁵	+30	+15	49	10	DNy ³ D ²	0.5	—	18	732	+36	+13	55	6	ÉNy ⁴ É ³	—	—		
19	727	+28	+14	50	8	Ny ³ DNy	—	—	19	734	+37	+14	50	2	É2	—	—		
20	728	+30	+14	48	7	DNy Ny	—	—	20	735	+35	+13	50	0	ÉK	—	—		
21	729	+28	+14	46	9	K2 ÉK ³	—	—	21	736	+42	+13	48	0	ÉK ² K	—	—		
22	726	+30	+15	45	7	K ÉK	—	—	22	736	+40	+12	47	0	ÉK K ³	—	—		
23	725	+31	+15	45	6	Ny ⁵ ENy ³	—	—	23	735	+30	+12	46	5	K2 DK ³	—	—		
24	722	+28	+14	50	7	Ny ⁵ ENy ³	6	—	24	736	+26	+17	60	9	Ny ⁵	—	5		
25	727	+27	+13	55	8	Ny ⁵ ENy ⁴	2	—	25	731	+33	+15	60	2	ÉNy ³	—	—		
26	728	+25	+14	54	8	DNy Ny	—	—	26	735	+35	+14	70	4	D ²	—	—		
27	729	+30	+17	49	7	DNy Ny	—	—	27	736	+32	+13	65	2	D DK ²	—	—		
28	730	+31	+15	49	8	Ny ⁶	5	—	28	731	+30	+13	64	2	K ⁴	—	—		
29	730	+23	+14	60	9	Ny ³ É	—	—	29	731	+29	+13	60	1	ÉK É	—	—		
30	731	+28	+12	56	7	É	—	—	30	731	+29	+13	55	2	ÉNy ² Ny ³	—	—		
31	732	+35	+13	54	4	ÉK ² É2	—	—	31	730	+30	+13	55	3	Ny ³	—	—		

Közli: **SNJARIC FRANJO** E. K. E. könyvtáros.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

GRAFIC-RECORD
Str. Universităţii
8.